

Innst. 444 S

(2010–2011)

**Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen**

Prop. 126 S (2010–2011)

**Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2011 –
endringer i statsbudsjettet for 2011 m.m.**

Innhold

		Side		Side	
1.	Sammendrag	5	1.3.4.1.2	Klima og jordbruk	11
1.1	Grunnlaget for jordbruksforhandlingene i 2011	5	1.3.4.1.3	Handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler	12
1.1.1	Stortingets behandling av tidligere jordbruksoppgjør	5	1.3.4.1.4	Nasjonalt og regionale miljøprogram	12
1.1.2	Den økonomiske politikken og utviklingen i norsk økonomi	6	1.3.4.1.5	Miljøvirkemidler i Landbrukets utviklingsprogram	12
1.2	Gjennomføringen av forhandlingene	6	1.3.4.1.6	Økologisk produksjon og forbruk ..	12
1.2.1	Jordbrukets krav	6	1.3.5	Innteks- og kostnadsutvilingen	13
1.2.2	Statens tilbud	6	1.3.5.1	Inntektsutvikling	13
1.2.3	Det videre forløpet av forhandlingene	7	1.3.5.2	Kostnadsutvikling og investeringer	13
1.3	Utviklingen i jordbruket	7	1.3.5.3	Utvikling i sysselsetting og struktur	13
1.3.1	Grunnlagsmaterialet	7	1.3.5.4	Produktivitet	13
1.3.2	Et aktivt og variert jordbruk over hele landet	8	1.3.5.5	Overføringene til jordbruket	13
1.3.2.1	Arealutvikling og geografisk fordeling	8	1.3.5.6	Målretting og forenkling, styring og kontroll	14
1.3.2.2	Nærings- og bygdeutvikling	8	1.4	Foredling og omsetning	14
1.3.2.2.1	Rekruttering, likestilling, utdanning og kompetanse	8	1.4.1	Utviklingen i internasjonale matvaremarkeder	14
1.3.2.2.2	HMS i landbruket	9	1.4.2	Prisutviklingen på matvarer	14
1.3.2.2.3	Verdiskapningsprogrammet for mat (VSP mat)	9	1.4.3	Industri og konkurranseforhold	15
1.3.2.2.4	Fylkesvise bygdeutviklingsmidler (BU-midlene)	9	1.4.4	Utredning av styrkeforhold i verdikjeden for mat	15
1.3.2.2.5	Grønt reiseliv	9	1.5	Importvernet og internasjonale forhold	15
1.3.2.2.6	Skogbruk og bioenergi	9	1.5.1	Importvernet for landbruksvarer ..	15
1.3.2.2.7	Utviklingstiltak for geit – Friskere geiter	10	1.5.2	WTO-forhandlingene	15
1.3.2.2.8	Beiteprosjekt	10	1.5.3	MUL-import	16
1.3.2.2.9	Forskning	10	1.5.4	EUs landbrukspolitik og forhandlinger med EU	16
1.3.2.2.10	E-sporing, fagpiloter	10	1.6	Hovedtrekk i avtalen	16
1.3.2.2.11	Overføring til Samisk utviklingsfond (SUF) og konfliktforebyggende tiltak jordbruk – reindrift	10	1.6.1	Innledning	16
1.3.2.2.12	Andre utviklingstiltak i landbruket .	10	1.6.2	Grunnlagsmaterialet	17
1.3.2.2.13	Tilbakeførte reguleringsmidler	10	1.6.3	Rammen	18
1.3.3	Nasjonal matproduksjon	11	1.6.4	Fordeling på priser og tiltak	19
1.3.3.1	Produksjons- og markedsutvikling .	11	2.	Komiteens merknader	19
1.3.4	Miljø og klima	11	3.	Forslag fra mindretall	33
1.3.4.1	Miljø	11	4.	Komiteens tilråding	34
1.3.4.1.1	Næringsstoffavrenning og vannforurensning	11			

Innst. 444 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Prop. 126 S (2010–2011)

Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppjøret 2011 – endringer i statsbudsjettet for 2011 m.m.

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Grunnlaget for jordbruksforhandlingene i 2011

St.meld. nr. 19 (1999–2000) Om norsk landbruk og matproduksjon ble behandlet i Stortinget 9. mai 2000. I Innst. S. nr. 167 (1999–2000) slutter flertallet i næringskomiteen seg til hovedpunktene i meldingen. Det legges til grunn at jordbruksoppjøret skal baseres på de mål og retningslinjer som er trukket opp for landbrukspolitikken gjennom Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999–2000). Meldingen legger vekt på landbrukets samlede bidrag til samfunnsnytte på kort og lang sikt. Det er lagt vekt på en helhetlig politikk som omfatter hele verdikjeden og betydningen av økt forbrukerorientering av mat- og landbrukspolitikken.

I Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009–2013 heter det om landbruksområdet:

«En variert landbruks- og matproduksjon over hele landet.

Landbruket spiller en viktig rolle for bosetting og sysselsetting i store deler av landet. Norsk landbruks viktigste rolle er å produsere trygg og ren mat for egen befolkning. De siste års matkriser viser betydningen av dette. Landbruks- og matpolitikken legger grunnlaget for næringer og opplevelser innen utmark, reiseliv, næringsmiddelindustri, åpne kulturlandskap og biologisk mangfold. Matjord er en begrenset ressurs som det er et nasjonalt ansvar å ta vare på for våre etterkommere. Målet er å opprettholde et leven-

de og mangfoldig landbruk og et bærekraftig skogbruk over hele landet som gir attraktive arbeidsplasser og sikrer rekruttering. ...»

1.1.1 Stortingets behandling av tidligere jordbruksoppjør

Ved behandlingen av jordbruksoppjøret i 2010 (Innst. 364 S (2009–2010)), uttalte næringskomiteen blant annet:

«Komiteen er opptatt av at landbruket skal produsere trygg mat av høy kvalitet, med bakgrunn i forbrukernes preferanser og samfunnets behov. Landbruket skal produsere varer og tjenester med utgangspunkt i næringens samlede ressurser, og sikre langsiktig matforsyning.

... Komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet, er opptatt av å sikre lønnsomheten i landbruket ved å stimulere til at landbrukseiendommenes totale ressurser blir utnyttet på en optimal måte. Det vil bidra til et aktivt landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at jordbruksavtalen bidrar til denne utviklingen gjennom en markert satsing på det grasbaserte husdyrholdet, og med en klar distriktsprofil i virkemiddelbruken. Mangfoldet i bruksstørrelse og produksjon over hele landet er et viktig fundament for landbrukets legitimitet i befolkningen. Budsjettoverføringene i jordbruksavtalen kan bare forsvares gjennom at distriktslandbruket blir opprettholdt og at landbruket også i årene framover i stor grad skal dekke innenlands etterspørsel etter de produkter det er naturlig å produsere her i landet. ...

... Dette flertallet viser til at jordbruket de siste 10 årene har hatt en gjennomsnittlig arbeidsproduktivtetsframgang på 4,8 pst. per år, noe som er betydelig høyere enn andre fastlandsnæringer.

Dette flertallet viser til at det har vært en sterk strukturendring i norsk landbruk ved at mange bruk er lagt ned og/eller innlemmet i nabobruk. Selv om denne tendensen har flatet noe ut i senere år, mener dette flertallet at det er viktig å ha fokus på denne

problemstillingen for å hindre at denne utviklingen går for langt.

Komiteen er opptatt av å sikre landbruket lønnsomhet og langsiktige og stabile rammevilkår. ...»

1.1.2 Den økonomiske politikken og utviklingen i norsk økonomi

Norge klarte seg bedre enn de fleste andre land gjennom den internasjonale finanskrisen. Etter en nedgang på 1,3 pst. i 2009, økte BNP for Fastlands-Norge med 2,2 pst. i fjor. Veksten i aktiviteten i norsk økonomi gjennom fjoråret var relativt bredt basert, med særlig oppgang i industrien, bygg og anlegg og forretningsmessig tjenesteyting. Ny statistikk for utviklingen inn i 1. kvartal 2011 tyder på at aktivitetsveksten fortsetter, og forutsetningene for videre vekst i fastlandsøkonomien framover ser ut til å være gode.

Den økonomiske oppgangen gjenspeiles i en bedring i arbeidsmarkedet. Fallet i sysselsettingen snudde til oppgang ved inngangen til 2010, og sysselsettingen økte med 13 000 personer fra 1. til 4. kvartal 2010. Tall fra arbeidskraftsundersøkelsen tyder på at sysselsettingen tok seg videre opp i 1. kvartal i år.

De store utfordringene for konkurranseutsatt sektor har stått sentralt i årets inntektsoppgjør. Det er oppnådd enighet sentralt i flere viktige oppgjør i privat sektor innenfor økonomiske rammer på anslagsvis 3 1/2 – 3 3/4 pst. Oppgjørene i staten kom til enighet innenfor en ramme for årslønnsveksten på 3,9 pst., og kommunene på 4 1/4 pst. Regjeringen har i sin politiske plattform understreket behovet for å støtte opp om frontfagsmodellen for å understøtte en lønnsvekst i Norge som er bærekraftig for konkurranseutsatt sektor over tid.

Regjeringen legger handlingsregelen til grunn for budsjettpolitikken. Veksten i norsk økonomi har nå fått godt fotfeste. Av hensyn til rente, kronekurs og konkurranseutsatt sektor er det i denne situasjonen viktig å holde igjen i finanspolitikken, i tråd med handlingsregelen. Også hensynet til generasjonskontrakten og langsiktig bærekraft i budsjettpolitikken tilsier tilbakeholdenhet i bruken av oljeinntekter i årene framover. Regjeringen vil legge til rette for økt verdiskaping og for utvikling over hele landet innenfor rammer som sikrer at kommende generasjoners muligheter for å dekke sine behov ikke undergraves.

1.2 Gjennomføringen av forhandlingene

Jordbrukets krav ble lagt fram 28. april 2011. Statens tilbud ble lagt fram 11. mai 2011. Den 16. mai ble staten og Norges Bondelag enige om ny jordbruksavtale for 2011–2012.

1.2.1 Jordbrukets krav

Jordbrukets forhandlingsutvalg la den 28. april 2011 fram et krav med ramme på 2 600 mill. kroner,

som iflg. Jordbrukets forhandlingsutvalg ville legge til rette for lik kronemessig utvikling som andre grupper, pluss et lavinntektstillegg på 17 500 kroner per årsverk. Det inkluderte en kompensasjon på 470 mill. kroner for sviktende forutsetninger for inneværende avtale. Kravet var 580 mill. kroner i økte målpriser, 1 875 mill. kroner i økt bevilgning på kap. 1150 i 2012, pluss disponering av ledige midler og økt verdi av jordbruksfradraget. Kravet hadde tre hovedprioriteringer:

Å sikre matproduksjonsevnen, et inntektsløft, og et jordbruk som i større grad er tilpasset ressursgrunnlaget.

Jordbrukets forhandlingsutvalg ønsket å prioritere korn og de grovfôrbaserte produksjonene, først og fremst melk. De la vekt på at kornøkonomien må styrkes gjennom produksjonsrettede tiltak for å sikre økt matproduksjon basert på norske ressurser, samt at husdyrholdet måtte kompenseres for økningen i fôrkostnadene.

1.2.2 Statens tilbud

Statens tilbud ble lagt fram den 11. mai 2011. Tilbudet hadde en ramme på 1 000 mill. kroner. Tilbudet var finansiert med 535 mill. kroner i økte målpriser, med virkning fra 1. juli 2011, 315 mill. kroner i netto bevilgningsøkning til gjennomføring av jordbruksavtalen, 60 mill. kroner i ledige midler fra 2010 og økt utnyttning av jordbruksfradraget, som var beregnet å utgjøre 90 mill. kroner.

Tilbudet skulle gi grunnlag for en inntektsvekst på om lag 7 pst., eller knapt 17 000 kroner per årsverk i 2012, i forhold til 2011 før oppgjør, når det var tatt hensyn til økt verdi av jordbruksfradraget, og til at inntektsveksten fra 2006 til 2011, iflg. grunnlagsmaterialet, var vel 6 pst. svakere enn det som ble lagt til grunn for avtalen i 2010.

Statens tilbud prioriterte direkte tilskudd til det grasbaserte husdyrholdet i fordelingen av budsjettmidlene. Det ble foreslått en moderat prisøkning på korn, og styrking av investeringstilskuddene og miljøtiltakene på avtalen.

Ved framleggingen av tilbudet ble det overlevert et brev fra finansministeren, med orientering om heving av trygdeavgift og jordbruksfradrag ifm. statsbudsjettet for 2012. Bakgrunnen for brevet var at post 78.13 på jordbruksavtalen, Medlemsavgift til folketrygden, skal dekke differansen mellom melomsatsen som betales av næringsinntekt i jord- og skogbruk (7,8 pst.) og ordinær sats på 11,0 pst. En nærmere gjennomgang hadde vist at bevilgningen var 75,2 mill. kroner lavere enn beste anslag for hva denne differansen faktisk utgjør.

Statens forhandlingsutvalg forutsatte i tilbudet at avtalepartene la brevet til grunn for forhandlingene.

Bevilgningen på post 78.13, Medlemsavgift til folketrygden, var omfordelt til inntektsgivende tiltak.

1.2.3 Det videre forløpet av forhandlingene

Den 13. mai 2011 mottok Statens forhandlingsutvalg et arbeidsdokument med følgende innhold:

«Jordbrukets forhandlingsutvalg viser til jordbrukets krav av 28. april og statens tilbud av 11. mai 2011. Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at avstanden mellom krav og tilbud er meget stor knyttet til den økonomiske rammen. Dette er et svært krevende utgangspunkt for å kunne nå fram til en forhandlingsløsning.

Hovedprioriteringen til Jordbrukets forhandlingsutvalg i dette jordbruksoppgjøret er reduksjon av inntektsforskjellene til andre grupper, ...

... Tilstrekkelige avklaringer knyttet til den økonomiske rammen og finansiering av den, er helt avgjørende før det er formålstjenelig å diskutere andre tema. Jordbrukets forhandlingsutvalg ønsker derfor å gå inn i en prosess med staten der det foretas avklaringer knyttet til den økonomiske rammen og finansiering av denne. Utfallet av avklaringene vil avgjøre om det er grunnlag for å gå inn i ordinære forhandlinger.»

Jordbrukets forhandlingsutvalg ble gitt fullverdig informasjon for å kunne bedømme om det var grunnlag for å gå inn i ordinære forhandlinger.

I plenumsmøte den 16. mai 2011 meddelte Norsk Bonde- og Småbrukarlag at de valgte å bryte forhandlingene. De overleverte en ensidig dagsprotokoll som følger proposisjonen som del av vedlegg 2. Norges Bondelag meddelte at de ønsket å gå inn i reelle forhandlinger om ny jordbruksavtale.

Etter at Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde forlatt møtet, viste statens forhandlingsleder til informasjonen som var gitt begge organisasjonene i den uformelle kontakten. Det ble overlevert et nytt brev fra finansministeren, med følgende innhold:

«Forslag om fjerning av avgiftene i matforvaltningen ifm. statsbudsjettet for 2012

Avgiftene i matforvaltningen som bidrar til å finansiere Mattilsynet, inngår i rammebetingelsene for matsektoren. Jeg tar sikte på å foreslå å fjerne avgiftene i matforvaltningen i skatte- og avgiftsopplegget i statsbudsjettet for 2012. Inntekten fra avgiftene i matforvaltningen er budsjettert til 613,8 mill. kroner i 2011. Jeg legger til grunn at konsekvensene for jordbruket følges opp i jordbruksforhandlingene.»

Partene var enige om å legge brevet til grunn som en del av premissgrunnlaget for forhandlingene.

I plenumsmøte senere samme dag gjennomgikk Statens forhandlingsutvalg og Norges Bondelag sluttprotokoll fra forhandlingene, og statens forhandlingsleder kunne konstatere at det var inngått ny jordbruksavtale mellom staten og Norges Bondelag.

Sluttprotokollen fra forhandlingene følger proposisjonen som vedlegg 1. Norges Bondelag meddelte

20. mai 2011 at organisasjonens styre har godkjent avtalen.

1.3 Utviklingen i jordbruket

Dette kapitlet i proposisjonen belyser utviklingen i jordbruket i forhold til de mål og retningslinjer Stortinget har fastsatt. For jordbrukere som selvstendige næringsdrivende er det mange forhold, også utenfor forhandlingene, som påvirker inntektene og den løpende tilpasningen det enkelte år. Derfor vil det ofte kunne ta flere år før en ser målbare resultater som følge av justeringer i politikk og virkemidler.

Landbrukspolitikken må til enhver tid ta hensyn til kostnader og konkurransekraft, både for jordbruket og matindustrien. Alle ledd i verdikjeden er viktige for å oppnå et godt samlet resultat. Utviklingen av en god og helhetlig landbrukspolitikkk må skje ut fra en samlet forståelse av utfordringer og muligheter.

1.3.1 Grunnlagsmaterialet

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) har som hovedoppgave å legge fram og bearbeide et grunnlagsmateriale for jordbruksoppgjøret. Materialet består av følgende tre rapporter: Totalkalkylen for jordbruket, referansebruksberegninger for jordbruket og resultatkontrollen for gjennomføringen av landbrukspolitikken.

Inntektsutviklingen for jordbruket vurderes i avtalesammenheng med utgangspunkt i normaliserte regnskaper i Totalkalkylen, inkl. inntektsverdien av jordbruksfradraget ved ligningen. Totalkalkylen omfatter inntekter fra jord- og hagebruk, og inkluderer strukturendringer. Inntekter, kostnader og arbeidsforbruk knyttet til skogbruk og en del tilleggsnæringer er normalt ikke med i Totalkalkylen, Totalkalkylen gir derfor ikke et fullstendig bilde av utviklingen i landbruksbefolkningens samlede næringsinntekter.

Totalkalkylen er et sektorregnskap for selvstendige næringsdrivende og kan ikke ha samme presisjonsnivå som lønnsstatistikk. Totalkalkylen er videre et sektorregnskap for alle produksjoner. Data på foretaksnivå viser at det er betydelig variasjon rundt gjennomsnittet, også innen produksjoner og mellom bruk med likeartede forhold og forutsetninger.

Departementets rapportering til Stortinget om resultater av jordbruksavtalen har i stor grad vært lagt opp som en samlet vurdering av måloppnåelsen. I dette kapitlet er resultatindikatorerne nå i større grad søkt koblet til de mest relevante mål.

Innenfor den gjeldende jordbrukspolitikken har Stortinget utformet sentrale mål på følgende områder: Aktivt jordbruk over hele landet, nasjonal matproduksjon og miljø og klima.

1.3.2 *Et aktivt og variert jordbruk over hele landet*

I de siste års jordbruksoppgjør er det gitt sterk prioritet til de grasbaserte produksjoner i distriktene. Politikken skal motvirke betydelige og tunge økonomiske og samfunnsmessige trender, og departementet har i mange år rapportert til Stortinget om grader av manglende måloppnåelse i noen områder av landet. En sammenligning med f.eks. Sverige kan likevel i noen grad illustrere positive resultater av politikken i Norge på dette området.

Produktivitetutviklingen i landbruket har i mange år vært større enn i andre næringer. Når markedet i hovedsak er avgrenset til innenlandsk forbruk, betyr det at samlet sysselsetting går ned. Disse utviklingstrekkene gjør at det er viktig å legge til rette for alternativ sysselsetting. Derfor legger regjeringen stor vekt på å stimulere til å utvikle nisjeproduksjoner og tilleggsnæringer.

Inntektsutviklingen i næringen er, ved siden av å være et mål, også det viktigste virkemiddelet for å kunne oppnå et aktivt og variert landbruk over hele landet. Tilstrekkelig lønnsomhet er en viktig forutsetning for at dyktige næringsutøvere, og ikke minst ungdommen, skal finne jordbruk som en interessant arbeidsplass for framtida.

Departementet har valgt å belyse måloppnåelsen for et aktivt og variert jordbruk over hele landet gjennom følgende parametere: arealutvikling og -fordeling, geografisk fordeling og nærings- og bygdeutvikling, inkl. likestilling og rekruttering.

1.3.2.1 AREALUTVIKLING OG GEOGRAFISK FORDELING

I perioden 1999–2010 er det estimert en reduksjon i totalt jordbruksareal på ca. 3 pst., jf. nedgangen i jordbruksareal skyldes i all hovedsak reduksjon i arealet med åker og hage.

Fordelingen av antall jordbruksbedrifter mellom landsdelene har endret seg noe siden 1989. Fra 1999 til 2010 har den årlige prosentvise reduksjonen vært størst i Agder og Telemark (-4,6 pst.), Vestlandet (-4,5 pst.) og i Nord-Norge (-4,3 pst.). Reduksjonen har vært minst i Rogaland.

Når det gjelder produksjonsfordelingen det siste tiåret, er hovedbildet at økningen i produksjoner med vekst kommer i mer sentrale områder, mens produksjonen for øvrig er mer stabil på regionnivå. Den sterke produksjonsøkningen for kylling har kommet i Trøndelag, i Rogaland og på Østlandet.

For de grasbaserte produksjonene har produksjonen vært mer stabil det siste tiåret og det har vært relativt små endringer i den geografiske produksjonsfordelingen etter disse inndelingene. Kvoteordningen sikrer geografisk stabilitet i melkeproduksjonen.

Når det gjelder den geografiske fordelingen av arbeidsforbruket i jordbruket, viser den om lag det samme bildet som endringene i arealbruk og produksjon på landsdelsnivå.

1.3.2.2 NÆRINGS- OG BYGDEUTVIKLING

Jordbruksavtalen finansierer en rekke virkemidler som skal bidra til næringsutvikling i landbruket. Midlene er vesentlige for å nå målsettingen om å opprettholde et levende landbruk over hele landet.

I tillegg til den nasjonale strategien Ta landet i bruk fra Landbruks- og matdepartementet, har alle fylker utarbeidet en regional strategi for næringsutvikling som tilpasser virkemiddelbruken til de mest aktuelle utfordringene i regionen. De regionale strategiene er utarbeidet av det regionale partnerskapet bestående av fylkesmannen, Innovasjon Norge, fylkeskommunen, landbrukets organisasjoner, kommunene med flere.

Etterspørselen etter investeringsvirkemidler i landbruket er stor i forhold til disponibel ramme. Mange av søknadene gjelder midler til oppgradering av eksisterende driftsapparat for å imøtekomme nye krav til driftsbygninger og dyrevelferd, men det er også stor interesse for midler til utvikling av nye næringer.

1.3.2.2.1 *Rekruttering, likestilling, utdanning og kompetanse*

Landbruks- og matdepartementet har i Strategi for likestilling i landbrukssektoren fra 2007 satt mål om 40 pst. kvinnelig representasjon når det gjelder eierandel, næringsutøving og deltagelse i styrende organ i landbrukssektoren. Handlingsplan for mer entreprenørskap blant kvinner fra 2008 er en felles satsing fra sju departement, herunder Landbruks- og matdepartementet. Det har vært en positiv utvikling i andelen etablerertilskudd og BU-midler til kvinner de siste årene. I 2010 var kvinneandelen på 46,2 pst. for BU-midlene og hele 76 pst. for etablererstipendene.

I jordbruksforhandlingene 2010 ble avtalepartene enige om en satsing for å rekruttere ungdom inn i næringen. Som en del av denne satsingen ble det satt av 4,5 mill. kroner til et treårig nasjonalt prosjekt for å styrke rekrutteringen til landbruksutdanning på alle nivå.

Matindustriens kompetanseprosjekt er et samarbeid mellom NHO Mat og Bio, NHO Mat og Drikke, Landbrukets Arbeidsgiverforening (LA) og Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund (NNN) for å styrke kompetanse- og rekrutteringsgrunnlaget i matindustrien. Prosjektet har en total ramme på 16 mill. kroner over tre år. Landbruks- og matdepartementet støtter prosjektet med 1,5 mill. kroner over

sentrale BU-midler inneværende år, og tar sikte på å videreføre støtten gjennom hele prosjektperioden.

Fylkeskommunene har fra 2010 fått ansvar for 20 mill. kroner til arbeid med rekruttering, likestilling og kompetanseheving i landbruket. Ordningen skal tilpasses regionale utfordringer knyttet til rekruttering, likestilling og kompetanseheving innen både tradisjonelt landbruk og nye næringer.

1.3.2.2.2 HMS i landbruket

I jordbruksoppgjøret 2010 ble partene enige om å følge opp forslagene i arbeidsgrupperapporten Helse, miljø og sikkerhet i landbruket -organisering og arbeidsformer. Nasjonalt samarbeidsforum for HMS i landbruket ble opprettet i 2010, og to møter er avholdt. Styret for forskningsmidler over jordbruksavtalen har innvilget 5,6 mill. kroner over fire år til forskningsprosjektet Sikkerhetskultur, arbeidshelse og ulykker i norsk landbruk – situasjonsbeskrivelse og framtidige utfordringer. Det er totalt innvilget 12,2 mill. kroner til prosjektet som starter i 2011.

1.3.2.2.3 Verdiskapningsprogrammet for mat (VSP mat)

VSP mat har som hovedmål å bidra til økt verdiskaping gjennom innovasjon og produktmangfold. Totalt disponerte Innovasjon Norge og Landbruks- og matdepartementet i underkant av 88,2 mill. kroner til VSP mat i 2010. VSP Mat ble avsluttet som program i 2010. Med utgangspunkt i de positive resultatene og effektene av programmet, ble Jordbruksavtalepartene enige om å videreføre arbeidet i et nytt utviklingsprogram fra 2011: «Utviklingsprogrammet for matspesialiteter fra norsk landbruk».

1.3.2.2.4 Fylkesvise bygdeutviklingsmidler (BU-midlene)

BU-midlene skal legge til rette for langsiktig verdiskaping, samt desentralisert bosetting med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt. De fylkesvise BU-midlene har et todelt formål. De skal bidra både til utvikling av ny næringsvirksomhet på landbrukseiendommen, og til utvikling og modernisering av det tradisjonelle landbruket. Forvaltningsansvaret deles mellom Innovasjon Norge og Fylkesmannen på regionalt nivå.

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) leverte i samarbeid med Norsk senter for Bygdeforskning en evaluering av de fylkesvise, bedriftsrettede bygdeutviklingsmidlene i februar 2010. Evalueringen konkluderte med at BU-ordningen er et treffsikkert virkemiddel for å sikre tilstrekkelige investeringer i landbruket. BU-midlene ble også vurdert i tilknytning til Econ Pöyry m.fl. sin

evaluering av Innovasjon Norge, som ble levert i august 2010. Evalueringene og eventuelle konsekvenser for forvaltningen og innretningen av de fylkesvise BU-midlene vil bli sett i sammenheng med arbeidet med ny melding til Stortinget om landbruks- og matpolitikken og oppfølgingen av evalueringen av Innovasjon Norge.

I 2010 ble det innvilget 847 søknader om tilskudd til investeringer for tradisjonelt dyrehold. Ved investering i tradisjonelt landbruk foretas det ofte en betydelig modernisering av driften på eiendommene.

I tilknytning til etablering av ny næringsvirksomhet i landbruket er det en klar politisk målsetting at BU-midlene skal bidra til økt sysselsetting og etablering av nye arbeidsplasser. Innovasjon Norges rapport om fylkenes bruk av bygdeutviklingsmidler i 2010 anslår en sysselsettingsvekst på om lag 600 årsverk.

I 2010 gikk 68 pst. av BU-midlene til tiltak innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Av midlene til tradisjonelt jord- og hagebruk er tildelingen til kommuner med distriktpolitisk status 70 pst.

1.3.2.2.5 Grønt reiseliv

Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv skal bidra til å videreutvikle det natur- og kulturbaserte reiselivet i tilknytning til landbruket. Programmets innsatsområder er produktutvikling, kompetanse, markedsføring og samarbeid. Med overførte midler hadde programmet en disponibel ramme på 21 mill. kroner for 2010.

Under jordbruksforhandlingene i 2007 ble det vedtatt å gjennomføre et femårig utviklingsprogram for innlandsfiske, fra og med 2008. Interessen for programmet har vært stor. For 2010 kom det inn over 30 søknader med et samlet søknadsbeløp på over 11 mill. kroner.

I jordbruksoppgjøret 2009 ble det vedtatt å igangsette et treårig prosjekt kalt Mat langs Nasjonale turistveger med en totalramme på 6 mill. kroner. Målet er å øke landbruksbasert næringsutvikling innen mat, reiseliv og opplevelser langs 4 turistveger i samarbeid med andre aktører i verdikjedene for mat og reiseliv.

1.3.2.2.6 Skogbruk og bioenergi

Førstehåndsverdien av tømmeret som blir hogd og omsatt har de siste ti årene ligget på mellom 2 og 3 mrd. kroner årlig. Den samlede brutto produksjonsverdien i skogsektoren har i samme periode ligget på mellom 40 og 50 mrd. kroner, og utgjorde i 2009 5,3 pst. av den totale omsetningen i norsk industri. Skogsektoren bidrar dermed til betydelig verdiskaping og ringvirkninger i samfunnet. Skogens positive rolle i klimasammenheng vil også bidra til å styrke grunnlaget for næringsutvikling og verdiskaping.

Stående kubikkmasse er større enn noen gang tidligere i moderne tid, og det er et stort potensial for å øke avvirkningen. Mulighetene for økt hogst er først og fremst på skogarealer med furu og lauv, som ligger langt fra vei og/eller har vanskelig tilgjengelighet av andre årsaker.

Bevilgningene til skogbrukstiltak og bioenergi over Landbrukets utviklingsfond i 2010 utgjorde 218 mill. kroner. Gjennom ordningen for tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket ble det i 2010 gitt tilskudd til skogkultur, førstegangstynning, miljøtiltak i skog, veibygging, drift med taubane og med hest. Midlene til veibygging og drift med taubane og med hest blir forvaltet av Fylkesmannen, mens de øvrige midlene blir forvaltet av kommunene.

Skogbruk i kyststrøkene har særskilte utfordringer. Skogbruket i kyststrøkene har derfor over tid fått tildelt større andel av de ordinære tilskuddsmidlene enn objektive kriterier skulle tilsi.

Bioenergiprogrammet hadde et ordinært budsjett på 39 mill. kroner for 2010. Med bruk av overførte midler i tillegg, ble det innvilget støtte til prosjekter for over 70 mill. kroner i 2010, mot 64,3 mill. kroner i 2009. Det var sterkest vekst i støtten til større gårdsvarmeanlegg for leveranse av energi til næringsdrift, med nesten en dobling av antall prosjekter.

1.3.2.2.7 Utviklingstiltak for geit – Friskere geiter

Målet med prosjektet Friskere geiter er å få kontroll med sjukdommene CAE, byllesjuka og paratuberkulose hos geit, og dermed sikre friske dyr, bedre dyrevelferd og bedre produkter. I Jordbruksavtalen 2010 ble det bestemt å videreføre saneringsprosjektet i en fase III og gjennomføring i hele geitepopulasjonen. Det ble ikke fastsatt sluttidspunkt for prosjektet.

Det gjenstår nå sanering i godt under halvparten av geitepopulasjonen. Prosjektet vurderes å ha en avgjørende betydning for fremtidig geitemelkproduksjon i Norge.

1.3.2.2.8 Beiteprosjekt

Beiteprosjektet skal bidra til bedre sauehold med mindre tap av dyr på beite samt utvikle en bedre organisering av beitebruken.

Det har blitt prioritert å finansiere prosjekter knyttet til videre utprøving av elektronisk overvåking utstyr med ca. 4 mill. kroner, organisering/planlegging og samarbeid med ca. 1 mill. kroner, samt forskning på flått og alveld som tapsårsak med ca. 1 mill. kroner.

1.3.2.2.9 Forskning

Forskningsmidlene over jordbruksavtalen forvaltes av et eget styre bestående av avtalepartene. Midlene disponeres i hovedsak til prosjekter etter åpen

utlysning og konkurranse. Ved behov nyttes det også midler til utredninger. I 2010 var det satt av 44 mill. kroner til forskningsmidler over Jordbruksavtalen. Av dette ble det innvilget 41,4 mill. kroner til diverse prosjekter for 2010. Av hensyn til fremtidig ansvar ble ikke hele rammen for 2010 anvendt.

Norge og Sverige har inngått et samarbeid om hesteforskning til en verdi av 70 mill. kroner. Av dette bidrar Avtalestyret med til sammen 8 mill. kroner fordelt over perioden 2010–2013.

1.3.2.2.10 E-sporing, fagpiloter

Målet med eSporingsprosjektet er å etablere en nasjonal, elektronisk infrastruktur for effektiv utveksling av informasjon i matproduksjonskjeden. I 2010 ble det bevilget 2 mill. kroner til eSporing fagpiloter. Bransjepiloter for frukt og grønt, meieriprodukter og kjøtt fikk tildelt midler i 2010.

I eSporingsprosjektet i 2011 skal arbeidet med utvikling av en IKT-infrastruktur ferdigstilles.

Et robust system som bidrar til å sikre god sporing gjennom hele verdikjeden vil være et viktig bidrag for å bygge opp under opprinnelsesmerkeordningen «Nyt Norge». eSporingsprosjektet er planlagt avsluttet i løpet av 2011. Statens engasjement vil da fases ut, og det legges opp til at den utviklede løsningen skal forvaltes, driftes og videreutvikles av brukerne gjennom et foretak opprettet av aktørene i matnæringa.

1.3.2.2.11 Overføring til Samisk utviklingsfond (SUF) og konfliktforebyggende tiltak jordbruk – reindrift

Avsetningen over LUF på 2 mill. kroner disponeres av Sametinget. Totalt tildelte Sametinget 4,7 mill. kroner til jordbruksformål i 2010. Alle tilskudd ble innvilget til investeringer i bygg.

Det ble avsatt 1 mill. kroner til konfliktforebyggende tiltak mellom jordbruk og reindrift over sentrale BU-midler i 2010. Midlene er forvaltet av Innovasjon Norge.

1.3.2.2.12 Andre utviklingstiltak i landbruket

Det 5-årige seterprosjektet i Hedmark, Oppland og Møre og Romsdal hadde en ramme på 10 mill. kroner og ble avsluttet i 2010. Prosjektet har hatt en rekke aktiviteter for å øke interessen for seterdrift.

1.3.2.2.13 Tilbakeførte reguleringsmidler

Nasjonalt program for landbruksbygg og kulturlandskap og utviklingsprogrammet for frukt og grønt videreføres i ett år til med en støtte på 2 mill. kroner per år for hvert av programmene.

1.3.3 *Nasjonal matproduksjon*

1.3.3.1 PRODUKSJONS- OG MARKEDSUTVIKLING

Det siste tiåret har produksjonsvolumet i jordbruket økt med ca. 5 pst. Produksjonen av husdyrprodukter har økt med om lag 8 pst. Det er særlig svin, fjørfe og egg som øker. For det grovførbaserte husdyrholdet er produksjonen forholdsvis stabil. Disse trendene er i tråd med endret etterspørsel.

Produksjonen har falt det siste tiåret for korn, poteter og særlig for blomster, mens den har økt for grønnsaker og hagebær. I grøntsektoren har markedsforholdene vært ustabile både pga. nasjonale forhold og importpress. Målprisene oppnås i varierende grad. Produksjonen av blomster har falt med om lag 23 pst. de siste ti årene. Det er særlig produksjonen av snittblomster som mister markedsandeler til import.

De siste årene har markedene for norske jordbruksvarer vært i noenlunde balanse. For storfe og sau tenderer markedet igjen i retning av underskudd med norskprodusert vare, slik det har vært i en del år. For de kraftfòrkrevende produksjonene budsjetteres det med overskudd for egg og svinekjøtt. Tilbudsoverskudd gir økt omsetningsavgift og lavere prisuttak i markedet enn det jordbruksavtalen gir grunnlag for. Det er iht. Jordbruksavtalen jordbrukets økonomiske ansvar å holde råvaremarkedene i balanse. Budsjettnemnda har beregnet at brutto pristap som følge av tilbudsoverskudd vil øke med om lag 100 mill. kroner fra 2010 til 2011.

1.3.4 *Miljø og klima*

1.3.4.1 MILJØ

I kap. 3.3 i proposisjonen beskrives miljøstatus i jordbruket, med hovedvekt på resultater av jordbruksavtalens virkemidler. Det er vanskelig å måle effekter av tiltak i naturen. Dette skyldes at det er mange ulike faktorer som spiller inn. Flere av resultatene er derfor presentert i form av aktivitetstall, mer enn kvantifisert miljøeffekt. Det arbeides med å videreutvikle rapporteringen på miljøresultater i landbruket, inkl. utvikling av indikatorer som måler effekten av tiltak og virkemidler.

1.3.4.1.1 *Næringsstoffavrenning og vannforurensning*

Å redusere vannforurensning er en viktig del av miljøarbeidet i jordbruket. Aktiviteten har de siste årene vært rettet mot å følge opp vannforskriften. Vannforskriften ble fastsatt i 2006 som en gjennomføring i norsk rett av EUs rammedirektiv for vann fra 2000. Hovedmålet med direktivet og forskriften er å beskytte, og om nødvendig forbedre tilstanden i ferskvann, grunnvann og kystnære områder. Det er et mål at alle vannforekomster innen 2015 og 2021 skal oppnå god økologisk tilstand. I juni 2010 ble de før-

ste forvaltningsplanene godkjent. Disse forvaltningsplanene omfatter ca. 20 pst. av alle vannområder.

For øvrige vannområder har arbeidet nå startet opp, og forvaltningsplaner skal foreligge i 2015. Flere av vannforekomstene i de større jordbruksområdene er blitt klassifisert med dårlig vannkvalitet. Resultater fra JOVA (program for jord- og vannovervåking i landbruket) viser at tap av næringsstoffer til dels har økt i flere av JOVA-feltene i den perioden overvåkingen har pågått. Dette har skjedd til tross for omfattende tiltaksgjennomføring. Ifølge Bioforsk skyldes dette at mer nedbør og ustabile vintre har gitt økt avrenning.

Omsetningen av mineralgjødning har endret seg mye over tid. Gjødslingsnormene er de siste årene gjennomgått og anbefalt fosforgjødsling er betydelig redusert for mange vekster. Det er også en betydelig reduksjon i nitrogenbruken.

1.3.4.1.2 *Klima og jordbruk*

Jordbruket sto for et utslipp av klimagasser på om lag 4,7 mill. tonn CO₂-ekvivalenter i 2009. Dette utgjør ca. 9 pst. av de totale norske utslippene. Jordbrukets utslipp har blitt redusert med 8 pst. siden 1990. Nedgangen skyldes i hovedsak reduksjon i lystgassutslippene som følge av lavere bruk av nitrogengjødning (i form av handelsgjødsel), samt en liten reduksjon i utslipp av metan som i hovedsak skyldes nedgang i antall melkekuer.

St.meld. nr. 39 (2008–2009) synliggjør tiltak innenfor jordbruket som kan redusere klimagassutslippene fra sektoren med 1,1 mill. tonn CO₂-ekvivalenter. De viktigste tiltakene er produksjon av biogass, økt effektivitet i melkeproduksjonen, bruk av halm til bioenergi, økt effektivitet i saueholdet og mer effektiv bruk av nitrogen. Klima- og forurensningsdirektoratet offentliggjorde i mars 2010 en rapportserie (Klimakur) om mulige tiltak og virkemidler for å redusere klimagassutslipp i Norge. Sektorrapporten Jordbruk gir en meny av mulige klimatiltak i jordbruket. Rapporten har videreutviklet og fornyet flere av beregningene fra St.meld. nr. 39 (2008–2009).

I dag er det noen få gårdsbaserte biogassanlegg i Norge som er i drift. Dette tilsvarer bruk av 1 pst. av gjødsla. I St.meld. nr. 39 (2008–2009) fremgår det at det bør være et mål at 30 pst. av husdyrgjødsel skal gjennom en behandling i biogassanlegg.

Optimal utnyttelse av husdyrgjødsel bidrar til å redusere klimagassutslippene, reduserer behovet for handelsgjødsel og bedrer vannmiljøet. Fornuftig bruk av denne ressursen er derfor viktig for å redusere klimabelastningen fra landbruket. I 2008 ble det igangsatt en pilotordning for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel.

Det har vært en betydelig reduksjon i bruken av nitrogen fra handelsgjødsel, men det er noe usikkert om hvor varig denne effekten er. Dersom forbruksnivået stabiliserer seg, vil denne reduksjon utgjøre om lag halvparten av reduksjonsmålsettingene for 2020 i St. meld. nr. 39 (2008–2009).

1.3.4.1.3 Handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler

Evalueringen av «Handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler (2004–2008)», viser at målsettingene i forrige planperiode ikke ble nådd. Omsetningen er ikke redusert, men det har vært en dreining mot midler med lavere helse- og miljørisiko. For å nå målsettingene vektlegges økt kunnskap om riktig bruk av plantevernmidler, alternativer til kjemisk bekjempelse av skadegjørere, en videreføring av et godt godkjenningssystem for plantevernmidler, samt et differensiert avgiftssystem som stimulerer til valg av preparater med lav risiko for helse og miljø.

1.3.4.1.4 Nasjonalt og regionale miljøprogram

Nasjonalt miljøprogram har som hovedmål å sikre et åpent og variert jordbruks- og kulturlandskap, og å sikre at et bredt utvalg av landskapstyper og særlige verdifulle biotoper og kulturmiljøer ivaretas og skjottes. Det skal også bidra til at jordbruksproduksjonen fører til minst mulig forurensning og tap av næringsstoffer.

De regionale miljøprogrammene (RMP) er en sentral del av de miljørelaterte tiltakene og virkemidlene over jordbruksavtalen. Å bevare spesielle kulturlandskap er et viktig mål innenfor RMP. I tillegg er det flere tiltak for å redusere forurensning til vann. I 2010 var utbetalingene fra RMP på i overkant av 400 mill. kroner. Det er stor variasjon i prioriteringer av tiltak mellom de ulike fylkene. Fylker med stor andel korndyrking bruker en stor andel av midlene til tiltak for å redusere erosjon og næringsstoffavrenning, mens de andre fylkene i vektlegger tiltak som hindrer gjengroing og ivaretar verdifulle kulturlandskap og naturtyper.

1.3.4.1.5 Miljøvirkemidler i Landbrukets utviklingsprogram

Spesielle tiltak i jordbrukets kulturlandskap (SMIL) skal bidra til å ivareta natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og til å redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Ordningen forvaltes av kommunene og var for 2010 på 120 mill. kroner. På nasjonalt nivå går ca. 80 pst. av midlene fra SMIL-ordningen til tiltak for å fremme

kulturlandskap og kulturmiljøer, og nær 20 pst. til tiltak for å redusere forurensning. Hydrotekniske anlegg, fangdammer og våtmarker er de viktigste gruppene av tiltak innen forurensning, mens fredede og verneverdige bygninger og gammel kulturmark er de største postene for bevaring av kulturlandskap.

Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet samfinansierer en satsing på 22 utvalgte kulturlandskap som er valgt ut på bakgrunn av store biologiske, jordbruks- og kulturhistoriske verdier. I 2010 og 2011 er det bevilget 14 mill. kroner til satsingen, hvorav 8 mill. kroner fra jordbruksavtalen.

Over jordbruksavtalen bevilges det 3 mill. kroner til verdensarvområdene Vestnorsk fjordlandskap og Vegaøyan. Jordbruk og jordbrukets kulturlandskap er en viktig del av verdiene som ligger til grunn for verdensarvstatusen.

1.3.4.1.6 Økologisk produksjon og forbruk

Regjeringen har som mål at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk i 2020. Satsingen på dette området skjer med utgangspunktet i Landbruks- og matdepartementets handlingsplan Økonomisk, agronomisk – økologisk!

Samlet for alle produktgrupper utgjorde omsetningen av økologiske produkter i dagligvarehandelen 1,0 pst. av total omsetning innen sammenlignbare varegrupper i 2010. Etter flere år med økning i markedet for økologiske varer (i verdi), har det vært en liten nedgang i omsetningen i 2010. Totalt ble det omsatt økologiske matvarer for nær 1,2 mrd. kroner i 2010.

Det er store regionale variasjoner i andelen av jordbruksarealer som er i økologisk drift. Sør-Trøndelag (8,2 pst.) og Buskerud (7,6 pst.) hadde de høyeste andelen økologiske arealer i 2010, mens Rogaland hadde lavest andel (0,7 pst.). Den kraftigste veksten i areal har Aust-Agder og Vestfold med over 30 pst. De økologiske husdyrene utgjør foreløpig en liten andel av det totale antall husdyr i Norge. Antallet økologiske dyr økte imidlertid for nesten alle husdyrslag i 2010.

Som det framgår av tabell 3.8 i proposisjonen er Norge på nivå med sentrale land i vest-Europa når det gjelder andel økologisk jordbruksareal.

Det ble for 2010 satt av 43 mill. kroner til prosjekter som skal utvikle økologisk produksjon og forbruk i tråd med handlingsplanen. I 2009 ble Buskerud, Nord- og Sør-Trøndelag, Hordaland og Sogn og Fjordane, Oslo og Akershus og Østfold og Vestfold tildelt status som økologiske foregangsfylker. Fylkesmannen har det administrative ansvaret for aktivitetene.

1.3.5 *Inntekts- og kostnadsutviklingen*

1.3.5.1 INNTEKTSUTVIKLING

Tabell 3.9 i proposisjonen viser utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital fra 2009 til budsjetterte tall for 2011 iflg. Budsjettmemndas normaliserte regnskaper. Tabellen viser også resultat per utført årsverk i sektoren, og resultat inkl. verdien av jordbruksfradraget ved ligningen.

Årets beregninger viser en inntektsøkning fra 2009 til 2010 på 16,1 pst., eller 34 500 kroner per årsverk. Det er 2 000 kroner mer enn lagt til grunn av avtalepartene i fjor. Fra 2010 til 2011 budsjetteres det med en inntektsreduksjon på 2,5 pst., tilsvarende 6 100 kroner per årsverk. Det er 12 500 kroner svakere enn partene la til grunn for avtalen i fjor. Foruten den høye melkeprisen i 2010 er hovedårsakene:

- Budsjettmemnda budsjetterer med en reduksjon i produksjonen på 0,7 pst.,
- økt brutto pristap på 100 mill. kroner fra 2010 til 2011 som følge av manglende målprisoppløst og økt omsetningsavgift
- sterkere økning i driftskostnadene, spesielt for mineralgjødsel og energi

For perioden 2006 til 2011 er inntektsøkningen per årsverk beregnet til 53,8 pst., eller 84 900 kroner. Økningen for andre grupper har vært henholdsvis 25,3 pst., eller 91 200 kroner.

Referansebrukene er basert på NILFs driftsgranskinger, som gir data på foretaksnivå, og beregningsprinsippene er forskjellige fra totalkalkylen på noen områder. Alle referansebrukene viser en økning i inntekter fra 2009 til 2010. Økningen var sterkst på referansebrukene med melk og med fjørfekjøtt/planteprodukter. Egg og planteprodukter hadde den minste økningen. Fra 2010 til 2011 er utviklingen svakere, med klart best utvikling for det grasbaserte husdyrholdet. Bruk med korn som hovedproduksjon eller i kombinasjon har den svakeste utviklingen.

1.3.5.2 KOSTNADSUTVIKLING OG INVESTERINGER

Fra 2010 til 2011 regner Budsjettmemnda med en total kostnadsvekst på 1 115 mill. kroner. Driftskostnadene er budsjettert å øke med 2,9 pst., eller om lag 470 mill. kroner. Kostnadsveksten er størst for mineralgjødsel, som budsjetteres å øke med vel 21 pst., eller 245 mill. kroner. Energikostnadene er budsjettert opp med 4,2 pst.

Kapitalkostnadene er budsjettert å øke med 8,9 pst. eller 644 mill. kroner fra 2010 til 2011. Det er særlig den normaliserte realrentekostnaden som øker, med 424 mill. kroner. Kapitalslit og leasing øker også, med henholdsvis 2,7 og 7,0 pst.

1.3.5.3 UTVIKLING I SYSSELSETTING OG STRUKTUR

Jordbruket stod for 2,5 pst. av samlet sysselsetting i 2009, mot 5,5 pst. i 1990. På 90-tallet var den gjennomsnittlige årlige nedgangen i antall årsverk 2,4 pst. Etter 2000 har den årlige nedgangen vært klart høyere. Fra 2011 til 2012 anslår Budsjettmemnda en reduksjon i antall årsverk på om lag 3,2 pst.

Siden 1999 er antall jordbruksbedrifter redusert med nesten 35 pst., eller om lag 24 400 bedrifter. Gjennomsnittlig antall dekar per jordbruksbedrift har økt fra 148 dekar i 1999 til 218 dekar i 2010.

Det har vært en vesentlig strukturendring i alle produksjoner. I 2010 var det 11 414 jordbruksforetak med melkeproduksjon, når samdrifter regnes som ett foretak. Antall eiendommer med aktiv melkekvote var 14 990. Dette innebærer en reduksjon i antall bedrifter med melkeproduksjon på 51 pst. i perioden 1999 til 2010. Gjennomsnittlig antall melkekyr per melkebruk økte fra 14 i 1999 til vel 21 melkekyr i 2010. Gjennomsnittlig kvotestørrelse har økt fra 73 200 til 132 300 liter.

Antallet samdrifter med melkeproduksjon økte raskt fram til 2008, for så å gå ned. Nedgangen skyldes i all hovedsak innføringen av kvoteleie fra 1. mars 2009. I 2008 ble det på det meste registrert 2 068 samdrifter, mens det ved kvoteårets start i 2011 ble registrert 1510 samdrifter. Per 1. mars 2011 utgjorde samdrifter 14 pst. av alle foretak med melkeproduksjon.

1.3.5.4 PRODUKTIVITET

Årets beregninger fra Budsjettmemnda, med oppdatert tallgrunnlag, viser at jordbrukssektoren de siste 10 årene har hatt en vekst i brutto arbeidsproduktivitet på 6 pst. per år og en økning i multifaktorproduktivitet på 2,2 pst. per år. Iflg. Nasjonalregnskapet var økningen i arbeidskraftproduktiviteten for private fastlandsnæringer i perioden 1991–2009 2,4 pst. per år, mens total faktorproduktivitet økte med 1,9 pst. per år.

1.3.5.5 OVERFØRINGENE TIL JORDBRUKET

OECDs PSE-analyser (Producer Support Estimate) viser næringsstøtten andel av jordbrukets samlede brutto inntekt. Beregningene omfatter både budsjettstøtte og virkning av importbeskyttelsen, dvs. forskjellen mellom verdensmarkedspris og norsk pris. Beregningene skal i prinsippet gi et totalmål for støtten til produsentene. Norge har, sammen med Sveits, Korea, Japan og Island, den mest omfattende jordbruksstøtten blant OECD-landene.

Støttenivået i Norge målt ved PSE-prosentsen har i gjennomsnitt vært 61 de siste årene. Prosentsen har variert en del fra år til år, særlig pga. svingninger i

verdensmarkedspriser på en rekke landbruksprodukter. PSE-prosenten i gjennomsnitt for OECD-land var 22 i 2008.

CSE (Consumer Support Estimate) er et uttrykk for den implisitte skatt som pålegges forbrukerne som følge av landbrukspolitikken. Norges prosentvise CSE var i 2008 på -40 pst. I gjennomsnitt for OECD-land var CSE på -10 pst.

1.3.5.6 MÅLRETNING OG FORENKLING, STYRING OG KONTROLL

Riksrevisjonen har i sin forvaltningsrevisjon stilt spørsmål ved om behovet for forenkling kan ivaretas og forsterkes innenfor dagens virkemiddelsystem. De rettighetsbaserte generelle tilskuddene som måles ut på grunnlag av areal og dyr, samt pristilskuddene per kg/l har generelt lave transaksjonskostnader. De målrettede og spesifikke tilskuddene har både et mer komplisert regelverk, og krever større forvaltningskostnader. Det er derfor i de fleste tilfeller vanskelig å oppnå både målretting og forenkling samtidig.

Riksrevisjonen mener i sin gjennomgang at det kan stilles spørsmål ved om Landbruks- og matdepartementet har tilstrekkelig oppmerksomhet på målretting av de rettighetsbaserte tilskuddene. Generelt blir lovverket brukt i større grad for å sikre viktige miljøhensyn enn for de andre målene i landbrukspolitikken. Mange av tilskuddene for å nå de øvrige målene har også en miljøeffekt eller en kopling til miljøkrav.

Departementet har de seneste årene lagt vekt på enkelt regelverk og enkel forvaltning av de store tilskuddsordningene, som har formål som inntekt, produksjon og vanlig jordbruksdrift. I styringsdialogen med de underliggende forvaltningsorganer legger departementet særlig vekt på å gi klare og gode styringssignaler.

Riksrevisjonen reiser spørsmål ved om det i lys av tilskuddenes omfang og kompleksitet på jordbruksområdet, er etablert et tilstrekkelig robust kontrollsystem. Departementet og forvaltningen arbeider kontinuerlig med å få et så robust kontrollsystem som mulig. LMD er godt kjent med ressursituasjonen i landbruksforvaltningen i kommunene, og har derfor iverksatt flere tiltak for å bedre denne situasjonen.

Departementet legger til grunn at det er et kontinuerlig behov for forbedring av kontrollsystemet. Undersøkelser viser likevel at omfanget av feil og feilutbetalinger samlet sett er begrenset.

1.4 Foredling og omsetning

Foredling og omsetning av jordbruksvarer ligger i hovedsak utenfor jordbruksavtalens virkeområde. Handelspolitiske forhold, markedsordninger, annet regelverk og prisutvikling på råvarer har likevel stor betydning både for næringsmiddelindustri og omset-

ning. Produksjonsverdien i nærings- og nytelsesmiddelindustrien var iflg. SSB, om lag 165 mrd. kroner i 2010.

Betydelige deler av næringsmiddelindustrien foredler norskproduserte råvarer, samtidig som den i økende grad er eksponert for internasjonal konkurranse. Importen av næringsmidler øker, men det gjør også den totale omsetningen av matvarer i Norge. Norsk næringsmiddelindustri har fått redusert sin hjemmemarkedsandel de siste 13 årene. Hjemmemarkedsandelen (ekskl. bearbeidet fisk og fiskevarer) er for 2009 anslått til 85 pst., mens den i 1995 utgjorde 89 pst. Landbrukspolitikken, og utformingen av virkemidlene i jordbruksavtalen, må på denne bakgrunn ha alle ledd i kjeden fra jord til bord som perspektiv.

1.4.1 Utviklingen i internasjonale matvaremarkeder

De internasjonale råvaremarkedene har vært turbulente de siste årene.

Siden sommeren 2010 har internasjonale råvarepriser steget kraftig og både IMF og FAOs prisindeks nådde nye rekordnivåer i februar 2011. FAOs prisindeks har steget med 57 pst. de siste 24 mnd. og med 36 pst. de siste 12 mnd. Det er forventet at prisene vil svinge mye også i 2011. FAO venter høyere kornproduksjon i 2011 enn i 2010. Imidlertid har dårlige avlinger hos store eksporterende land i 2010 ført til rekordlave kornlagre. FAO venter det laveste nivået i lagrene på 30 år.

Små endringer i tilbud og etterspørsel kan skape store prissvingninger når lagerbeholdningen av korn er lav. Internasjonale kornpriser er viktige fordi de er sentrale drivere i etterspørselen etter, og dermed prisene på, gjødsel. Dersom prisene på importerte råvarer til fôr overstiger norsk nivå, påvirkes fôrkostnadene. Budsjettmemnda for jordbruket har ikke lagt til grunn at prisnivået på importerte råvarer vil være høyere enn norske råvarer i 2011, men understreker usikkerheten om den internasjonale prisutviklingen på råvarer til kraftfôr.

1.4.2 Prisutviklingen på matvarer

På grunn av importvernet for sentrale produkter fra det norske jordbruket påvirkes forbrukerprisene i Norge mindre enn i mange andre land. De siste tolv månedene er forbrukerprisene redusert med 0,3 pst. i Norge, mens de har økt med 1,3 pst. i Sverige og med 2,8 pst. i Danmark, jf. figur 4.4 i proposisjonen. Siden starten på den internasjonale råvarekrisen i 2007 har prisveksten i Sverige og Danmark vært nesten dobbelt så høy som i Norge, målt i nasjonal valuta.

Husholdningenes andel utgifter til mat og alkoholfrie drikkevarer har vært fallende over lang tid.

Forbrukerundersøkelsene lå til grunn for vektingen av de ulike konsumgruppene i konsumprisindeksen frem til februar 2011. Da skiftet SSB til nasjonalregnskapstall som vektgrunnlag. Som følge av det tekniske skiftet økte mat- og alkoholfrie drikkevarer sin beregnede andel av konsumet fra 11,4 pst. til 13,3 pst.

Til tross for lav konsumandel er det likevel et relativt høyt prisnivå for matvarer i Norge, sammenlignet med andre europeiske land og våre naboland. Iflg. Eurostats prisnivåindekser lå prisnivået på matvarer i Norge 54 pst. over gjennomsnittet for EU27. Prisnivået på alle varer og tjenester til personlig konsum i Norge var 43 pst. høyere enn gjennomsnittet i EU27.

SSBs grensehandelsundersøkelse viser at nordmenn handlet for 10,5 mrd. kroner i forbindelse med dagsturer til utlandet i 2010. Det var en økning på 4,5 pst. fra året før.

1.4.3 Industri og konkurranseforhold

Produksjonen i norsk jordbruks- og næringsmiddelindustri har aldri vært så høy som nå. Til tross for dette har importen av landbruksvarer vært jevnt økende. I underkant av 70 pst. av importen kommer fra EU med Danmark og Sverige som de to største eksportlandene. Rundt 20 pst. av importen kommer fra GSP-land (u-land), der Brasil er dominerende. Spesielt utsatt for økt importkonkurranse er bearbejdede landbruksprodukter som omfattes av ordningen med råvarepris kompensasjon (RÅK). Verdien av RÅK-importen har økt jevnt de siste årene fra 2,6 mrd. kroner i 1995 til i underkant av 7,4 mrd. kroner i 2009. Bakervarer, sukkervarer og sjokolade er eksempler på viktige importvarer. For norsk næringsmiddelindustri er det en utfordring å beholde eller øke sin markedsandel innenfor det voksende markedet for bearbejdede landbruksvarer. Dette er også viktig for underleverandørene til RÅK-industrien, både primærprodusenter og foredlingsindustri. Rundt 80 pst. av matkornet, 22 pst. av bær- og fruktproduksjonen og 14 pst. av melkeproduksjonen går til RÅK-varer.

For de råvarene og ferdigvarene som er omfattet av RÅK-ordningen blir råvareprisforskjeller kompensert med utbetaling av tilskudd. Prisutjevning skjer i form av prisnedskrivning av innenlandske jordbruksvarer som nyttes til fremstilling av ferdigvarer og som tilskudd ved eksport av ferdigvarer (eksportrestitusjon). Store prisvariasjoner på landbruksvarer internasjonalt har ført til at det er behov for å følge konkurransesituasjonen tett, og å åpne for hyppigere justeringer av prisnedskrivingssatsene for råvarer innenfor RÅK-ordningen. Utviklingen i råvareprisene i Norge sammenlignet med EU er således et sentralt element i konkurransevilkårene for industrien og for avsetning av norske jordbruksprodukter.

1.4.4 Utredning av styrkeforhold i verdikjeden for mat

Matkjedeutvalget avleverte sin utredning NOU 2011:4 Mat, makt og avmakt 13. april 2011. Matkjedeutvalget vurderer styrkeforholdene i verdikjeden til å være varig endret og peker på at en videre utvikling i favør av handelsleddet vil gi et ubalansert maktforhold i verdikjeden for mat. Utvalget mener dette vil være til skade for en sunn konkurranse til beste for forbrukerne. Utvalget legger fram en rekke anbefalinger til tiltak.

Utvalgets rapport vil bli sendt på bred høring, med høringsfrist i november 2011, og vil legge grunnlag for regjeringens videre oppfølging på området.

1.5 Importvernet og internasjonale forhold

1.5.1 Importvernet for landbruksvarer

Regjeringen legger til grunn at importvernet er – og fortsatt kommer til å være – en bærebjelke i norsk landbrukspolitikk. Importvernet er en forutsetning for å kunne sikre avsetningen av norske landbruksvarer, oppnå fastsatte priser i jordbruksavtalen og utnytte ressursene vi har til matproduksjon. Dette er grunnlaget for en tilfredsstillende inntektsutvikling i jordbruket.

Summen av handelsavtaler og forvaltningen av importvernet er avgjørende for muligheten for norsk matproduksjon. Derfor må ulike internasjonale forhandlinger og andre nasjonale prosesser som berører importvernet ses i sammenheng. Dette gjelder både WTO-forhandlingene og forhandlinger om bilaterale avtaler innenfor både EØS og EFTA, samt markedsåpninger til Norge gjennom vårt importregime for handel med u-land. Den samlede virkningen av ulike importtetter bør være på et nivå som er forenlig med målsettingene for landbrukspolitikken.

Regjeringen har i internasjonale forhandlinger om handel med landbruksvarer lagt avgjørende vekt på å sikre handlingsrom for fortsatt å kunne føre en landbrukspolitikk som ivaretar nasjonale mål for landbruket. I forhandlinger har Norge i første rekke åpnet for import av landbruksvarer der det er liten eller ingen norsk produksjon, og der import vil være fordelaktig for norsk næringsmiddelindustri gjennom rimeligere innsatsvarer og for forbrukere gjennom økt matmangfold. De samme prinsippene om et sterkt, men fleksibelt importvern, er lagt til grunn for den løpende forvaltningen av tollvernet.

1.5.2 WTO-forhandlingene

Landbruksforhandlingene er en del av den brede forhandlingsrunden som ble vedtatt på WTOs ministerkonferanse i Doha i 2001. 1. august 2004 ble det vedtatt et rammeverk som la føringer for de videre

forhandlingene for landbruksvarer, industrivarer inkl. fisk, tjenester og forenkling av handelsprosedyrer.

Forhandlingsformannen på landbruk la i juli 2007 fram et utkast til modaliteter som medlemslandene aksepterte som grunnlag for videre forhandlinger. I slutten av juli 2008 ble det avholdt et ministermøte i Genève med sikte på å ferdigstille modaliteter for landbruk og industrivarer, inkl. fisk. Forhandlingene stoppet opp, da det viste seg at avstanden mellom enkelte av aktørene på sentrale punkter var for stor. Forsøkene på å få til et nytt ministermøte i desember 2008 basert på enda en ny revisjon av modalitetspapirene, førte ikke fram. Forhandlingsprosessen i løpet av 2009 og 2010 lyktes heller ikke i å oppnå betydelig fremgang på de uløste spørsmålene i forhandlingstekstene fra 2008. Det er ikke sannsynlig med en slutføring av runden i 2011.

1.5.3 MUL-import

Toll- og kvotefri adgang til det norske markedet for alle produkter fra land som står på FNs offisielle MUL-liste, ble iverksatt fra 1. juli 2002 med hjemmel i Norges generelle tollpreferanseordning (GSP) for import fra utviklingsland. Det er nå 64 land som kan eksportere alle sine jordbruksprodukter til Norge uten toll. Importen fra disse landene til Norge har vært svakt økende de siste årene.

1.5.4 EUs landbrukspolitikk og forhandlinger med EU

Landbrukspolitikken er ikke en del av EØS-avtalen, men utviklingen av EUs landbrukspolitikk har likevel betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri. Prisutviklingen på landbruksproduktene i EU påvirker omfanget av grenshandelen og konkurransekraften til i første rekke RÅK-industrien, som er konkurranseutsatt både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet. Utformingen av EUs landbrukspolitikk har også betydning for graden av sammenfall i interesser mellom EU og Norge i multilaterale forhandlinger som i WTO.

Den siste omfattende reformen av EUs landbrukspolitikk ble gjennomført fra 2005–2006, hvor en hovedmodell var landbruksstøtte utbetalt på grunnlag av historisk produksjon. Som et alternativ til en historisk støttemodell kan medlemsland velge en regional modell for støtte.

Ved den såkalte «helsesjekken», en minireform som ble vedtatt i januar 2009, gikk EU et nytt skritt i retning av mindre regulering. Markedsordningen for svin ble besluttet avvirket, og totalkvotene for melk skal økes med 1 pst. per år, til sammen med 5 pst., før kvoteordningen avvirkles i 2015.

Som følge av finanskrisen og matkrisen de siste årene har prisene på jordbruksråvarer internasjonalt

og i EU fluktuert mer enn vanlig. Fluktuasjonene i markedet har medført at EU vurderer nye typer virkemidler for regulering av markedet i krisesituasjoner. I løpet av 2010 ble det f.eks. gjennomført salg fra lagrene som var bygget opp etter støttekjøp for meierimarkedet i 2009.

Situasjonen i matmarkedet de siste årene har ført til økt oppmerksomhet om styrkeforholdene i verdikjeden og handelens makt til å holde oppe forbrukerpriser selv om produsentpriser faller. EU har iverksatt omfattende arbeid med sikte på tiltak for en bedre fungerende matvarekjede.

Bygdeutvikling er fortsatt en viktig del av EUs politikk på landbruksområdet. Ved «helsesjekken» i 2009 ble bygdeutviklingsbegrepet utvidet til å omfatte nye områder som grønn energi (biodrivstoff), klimautslipp, vannressurser, artsmangfold og innovasjon knyttet til disse områdene.

EU forbereder nå en videre gjennomgang av sin landbrukspolitikk fram mot 2013, da gjeldende mandater og budsjettfullmakter utløper. De økonomiske rammene for landbrukspolitikken etter 2013 og fordelingen av midlene vil bli sentrale spørsmål. EU har også gjort matsikkerhet til et sentralt premiss i reformen av sin landbrukspolitikk.

I henhold til EØS-avtalens artikkel 19 skal EU og Norge søke å fremme handelen med landbruksvarer innenfor rammen av partenes landbrukspolitikk og på en gjensidig fordelaktig måte. Etter å ha forhandlet siden 2008 ble Norge og EU 28. januar 2010 enige om en ny artikkel 19 avtale. Det gjenstår formell godkjenning av avtalen fra begge parter.

Norge har i avtalen i stor grad gitt konsesjoner for landbruksvarer der det allerede er import til ordinær toll eller der næringsmiddelindustrien allerede har et importbehov. Økningen av importen for disse varene som følge av avtalen vil derfor være begrenset. Det er også åpnet opp for mer import av enkelte matspesialiteter.

Stortinget ga 5. april 2011 enstemmig samtykke til å inngå avtalen. Avtalen vil tidligst tre i kraft 1. juli 2011. Det legges til grunn at nye tollkvoter som følger av avtalen skal fordeles på pro rata basis fra ikrafttredelsestidspunktet til 31. desember 2011.

1.6 Hovedtrekk i avtalen

1.6.1 Innledning

I de siste års jordbruksavtaler har det vært lagt til rette for et inntektsløft for jordbruksbedriftene. Avtalene har prioritert det grasbaserte husdyrholdet, beiting med husdyr, og forbedring av velferdsordningene. Distrikts- og strukturprofilen i budsjettstøtten og investeringsvirkemidlene er styrket for å bidra til å nå målet om et landbruk over hele landet. Miljøtiltakene er ytterligere målrettet, og det er startet et

arbeid med å følge opp klimautfordringene i sektoren.

Mange av de jordbrukspolitiske virkemidlene har sterk strukturprofil, til fordel for mindre gårdsbruk. Det gjelder både i lover og forskrifter og i utformingen av viktige direkte tilskudd og investeringsstøtten. Jordbrukspolitikken bremser strukturendringene i jordbruket.

Til tross for politikken innretning bidrar bl.a. den teknologiske utviklingen, avlsframgang, høy verdi på arbeidskraften, behovet for fornying av driftsapparatet og skalafordeler til at jordbruket fortsatt er i rask endring. Reduksjonen i antall foretak med melkeproduksjoner har økt mye i områder hvor sysselsetting i jordbruket utgjør en stor andel av samlet sysselsetting. Avtalepartene har i flere år vært opptatt av utviklingen i en del områder i Nord-Norge, på Vestlandet og i Agder/Telemark. Det er gjort tilpasninger i virkemiddelbruken for å sikre måloppnåelse. Dette arbeidet må fortsette for å kunne opprettholde produksjonen og drift av de minst produktive/mest tungdrevne arealene. Mange i jordbruket står overfor viktige investeringsbeslutninger etter de store investeringene som ble gjennomført etter opptrappingen på 70-tallet, og for å følge opp offentlige pålegg gitt av dyrevelferdshensyn. Det er sannsynlig at fornying av driftsapparatet fortsatt vil redusere arbeidsforbruket og produksjonskostnadene per enhet i sektoren. Regnskapsmessig resultat varierer imidlertid mellom enkeltbruk og samdrifter med samme driftsomfang, og avhenger bl.a. av investeringstidspunkt. Gjennomgangen viser for eksempel at totalkostnaden per ku på referansebruk nr. 14 med 47 årskyr, er nesten 30 pst. lavere enn på referansebruk nr. 12 som har 13 årskyr.

Regjeringen legger til grunn at det skal legges til rette for lønnsomhet i ulik skala. Det er nødvendig for et fortsatt aktivt jordbruk over hele landet.

Jordbruksavtalen påvirker direkte bare en del av bøndernes inntektsdannelse. Hovedsakelig påvirker jordbruksavtalen bruttoinntektene, gjennom budsjettoverføringer og inntektsmuligheter fra markedet gjennom målpriser og adgang til markedsregulering. På kostnadssiden påvirkes først og fremst kraftfôrkostnadene, gjennom prisene på fôrkorn. I noen grad påvirker virkemidlene i avtalen også kapitalkostnadene.

Jordbruksoppkjøret skiller seg fra lønnsoppkjøret ved at det i jordbruksoppkjøret forhandles om inntektsmuligheter for de næringsdrivende. Det er dokumentert betydelige inntektsforskjeller mellom noenlunde like gårdsbruk. Et jordbruksoppkjøret kan videre ikke bedømmes ut fra rammens størrelse isolert. Den underliggende kostnads- og produksjonsutviklingen har også vesentlig betydning for hvilken inntektsutvikling rammen kan legge til rette for. Fordi storfe-

kjøtt og kylling er tatt ut av målprissystemet, er også innholdet i rammen annerledes enn tidligere. Det brukes også midler over avtalen til infrastruktur- og utviklingstiltak m.v., som ikke inntektsføres direkte i totalregnskapet. Midlene har likevel stor betydning for utviklingen over tid, og for måloppnåelsen i landbrukspolitikken.

Viktige deler av det formelle grunnlaget for forhandlingene er gjengitt i kapittel 2 i proposisjonen. Statens tilbud er basert på premisene i regjeringens politiske plattform, St.meld. nr. 19 (1999–2000) Om norsk landbruk og matproduksjon og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 167 (1999–2000), og Stortingets behandling av inneværende jordbruksavtale, Innst. 364 S (2009–2010). Både regjeringens politiske plattform og et bredt flertall i næringskomiteen legger vekt på betydningen av en variert bedriftsstruktur og at jordbruket skal opprettholdes over hele landet.

1.6.2 Grunnlagsmaterialet

Totalkalkylen er et sektorregnskap som skal vise totalverdiene som skapes i norsk jordbruk ved utnyttelse av jordbrukets produksjonsressurser. I disse ressursene inngår de ikke-avskrivbare driftsmidlene jord og melkekvoter. Beregningene er avgrenset til økonomiske transaksjoner mellom jordbrukssektoren og andre sektorer. Driftsoverskuddet skal gi avkastning til alt utført arbeid i sektoren og til kapitalen som regnes å tilhøre sektoren, herunder jord og melkekvoter. På foretaksnivå, som i Referansebrukene, føres jordleie, leie/kjøp av melkekvote, fôr og maskintjenester som kostnader. Det samme gjelder eventuelt inntekt i de foretakene som har slik kostnad/inntekt. Ulike føringsprinsipper følger av at slike kostnader/inntekter påvirker den enkelte næringsutøvers økonomiske resultat, men ikke nettoresultatet i sektoren som helhet.

Budsjettnemnda har beregnet en inntektsøkning fra 2009 til 2010 på vel 16 pst., eller 34 500 kroner per årsverk. Det er noe mer enn lagt til grunn i fjor. Når det gjelder inntektsutviklingen fra 2009 til 2011, skyldes avviket fra det partene la til grunn i fjor, særlig en reduksjon på 0,7 pst. i samlet produksjonsvolum fra 2010 til 2011. Produksjonen prognoseres imidlertid opp for kraftfôrkrevende produksjoner, men et visst markedsoverskudd og økning i omsetningsavgiftene medfører pristap for produsentene. Prisvekst på energi og gjødsel bidrar til større kostnadsvekst enn forutsatt.

Investeringene nådde i 2002 sitt laveste nivå etter opptrappingen på 70-tallet, og har siden økt. De siste årene har investeringsvolumet vært noenlunde stabilt. SSBs fullstendige jordbrukstelling for 2010, viser en noe større reduksjon i arbeidsforbruket enn det nemnda har regnet med de siste årene. Arbeids-

forbruket i jordbruket anslås redusert med 3,3 pst. i 2011. Det ble i fjor regnet med en reduksjon på 2,5 pst. i 2011.

Referansebrukene bygger på regnskapstall fra 2009 i NILFs Driftsgranskinger som regnes fram til 2011. For å belyse problemstillinger omkring økonomien på større melkeproduksjonsforetak, som har hovedinvesteringen nærmere i tid, har Budsjettneemnda i årets referansebruksberegninger bl.a. delt inn melkeproduksjonen med større spenn i bedriftsstørrelse enn tidligere. I tillegg er det tatt inn et nytt referansebruk nr. 28, som er et fellesforetak (samdrift) med 41 årskyr.

I utredning nr. 2 peker Budsjettneemnda på betydningen av å kjenne investeringstidspunktet ved tolkningen av regnskapsmessig resultat og sammenligningen mellom bruksgrupper. Budsjettneemnda viser bl.a. at to identiske driftsbygninger til 40 kyr, bygd med 10 års mellomrom, vil ha om lag 80 000 kroner i forskjell i avskrivninger i år 10 ved lineære avskrivninger, og om lag 145 000 kroner ved saldoavskrivninger.

Avtalepartene er enige om å inkludere verdien av det særskilte jordbruksfradraget ved ligningen ved vurdering av inntektsutviklingen i jordbruket.

1.6.3 *Rammen*

ENDRINGER PÅ KAP. 1150

Post 78.13 på jordbruksavtalen, Medlemsavgift til folketrygden, skal dekke differansen mellom melomsatsen som betales av næringsinntekt i jord- og skogbruk (7,8 pst.) og ordinær sats på 11,0 pst. En nærmere gjennomgang viser at bevilgningen er 75,2 mill. kroner lavere enn beste anslag for hva denne differansen faktisk utgjør. Brevet fra finansministeren, datert 11. mai 2011, (gjengitt i kapittel 2 i proposisjonen) med henvisning til forslag om heving av trygdeavgift og jordbruksfradrag i forbindelse med statsbudsjettet for 2012, er lagt til grunn som en del av premissgrunnet for avtalen.

I brevet sier finansministeren at det tas sikte på å heve trygdeavgiften fra 7,8 pst. til 11,0 pst. for næringsinntekt i jord- og skogbruk fra 2012. Som kompensasjon legger finansministeren til grunn at bevilgningen til medlemsavgift til folketrygden innenfor jordbruksavtalen, omdisponeres til inntektsgivende tiltak innenfor avtalerammen. I tillegg vil det bli foreslått å øke jordbruksfradraget innenfor en provenyramme på om lag 120 mill. kroner i 2012. Det tas sikte på å foreslå prosentvis lik økning av såkalt inntektsuavhengig fradrag (54 000 kroner), sats ut over inntektsuavhengig fradrag (32 pst.) og av maksimalt samlet fradrag. I avtalen er bevilgningen på underpost 78.13 Medlemsavgift til folketrygden, på

130,8 mill. kroner, omdisponert til andre formål på avtalen. I grunnlagsmaterialet som Budsjettneemnda legger fram i 2012, skal det gjøres en særskilt gjennomgang som på en konsistent måte gir et riktig bilde av inntektsutviklingen som følger av denne systemomleggingen.

Økt trygdeavgift vil også omfatte skogbruket, herunder private næringsdrivende innenfor skogbruket som ikke driver jordbruk. Basert på beregninger fra Statistisk sentralbyrå kan samlet økning i trygdeavgift for denne gruppen anslås til om lag 11 mill. kroner, basert på regnskapsåret 2009. Dette var samtidig et år preget av lavkonjunktur og lav avvirkning. Differansen mellom 7,8 og 11 pst. har vært dekket over jordbruksavtalen, mens skogbruket selv ikke har bidratt til finansieringen av trygdeavgift med lav sats. Ut fra en samlet vurdering av disse forholdene er avtalepartene enige om å øke avsetningen til skogbruk og bioenergi over Landbrukets utviklingsfond med totalt 15 mill. kroner.

OPPBYGGING AV RAMMEN

Jordbrukets brutto inntekter består av egeninntjening fra markedet og overføringer fra staten. Oppbyggingen av rammen er basert på anslag for utviklingen i jordbrukets produksjon, kostnadsutvikling, samt arbeidsforbruk og anslag på lønnsvekst for andre grupper, jf. tabell 6.3 i proposisjonen. For de makroøkonomiske størrelsene har avtalepartene lagt til grunn SSBs prognoser i Økonomiske analyser nr. 1/2011.

Brev fra finansministeren, datert 16. mai 2011 (gjengitt i kapittel 2 i proposisjonen), der det informeres om at regjeringen vil foreslå å avvikle avgifter i matforvaltningen i statsbudsjettet for 2012, utgjør et viktig premissgrunnlag for finansiering av avtalerammen. Avvikling av avgiften vil gi en avgiftsletelse tilsvarende 280 mill. kroner for norskproduserte jordbruksvarer, med virkning fra 1. januar 2012. Det er grunnlaget for at partene er enige om prisøkninger fra samme tidspunkt.

Partene er enige om en finansiering av rammen som vist i tabellen nedenfor. Det gjennomføres målprisøkninger fra 1. juli 2011 med en årsvirkning på 580 mill. kroner. Det legges til grunn prisøkninger tilsvarende 280 mill. kroner på årsbasis, med grunnlag i bortfall av avgifter i matforvaltningen, med virkning fra 1. januar 2012. Partene forutsetter at avgiftsbortfallet vil gi tilsvarende priseffekt for storfe- og kyllingkjøtt som for kjøttslag med målpris. Bevilgningene til gjennomføring av jordbruksavtalen økes med 365 mill. kroner i 2012. Utnyttingen av jordbruksfradraget vil øke med om lag 135 mill. kroner.

FINANSIERING AV RAMMEN

	Mill. kr
Endring i målpriser fra 01.07.11	580
Økte priser fra 01.01.12	280
Endret bevilgning på kap. 1150 i 2012	365
Overførte midler fra 2010	60
Endret verdi av jordbruksfradraget	135
SUM	1 420

Avtalen kompensere næringen for en prognosert kostnadsøkning på om lag 3 pst.

Rammen gir grunnlag for en netto inntektsvekst på 10 1/4 pst., eller om lag 25 000 kroner per årsverk i 2012, i forhold til 2011 før oppgjør, når verdien av jordbruksfradraget, med eksisterende regelverk, er inkludert.

Deler av rammen får inntektseffekt allerede i 2011. Inkludert verdien av jordbruksfradraget økes inntektsnivået i 2011 med om lag 3 1/2 pst., eller om lag 9 000 kroner per årsverk, dersom økningene i målpriser realiseres fullt ut fra 1. juli.

UDISPONERTE MIDLER

Fra 2010 er det vel 60 mill. kroner i overførte midler, som ikke ligger inne i grunnlagsmaterialet fra Budsjettnemnda. Disse midlene inngår i finansieringen av rammen. I tillegg kan udisponerte budsjettmidler med gjeldende regelverk i 2011, på 76,8 mill. kroner omdisponeres. Avtalen innebærer dermed at det omdisponeres 137,1 mill. kroner av overførte og ledige midler i 2011 som økt bevilgning til Landbrukets utviklingsfond, kap. 1150 post 50.12. Videre tilføres post 78.15 Øvrige velferdstiltak 1 mill. kroner for gjennomføring av en HMS-kampanje i regi av Landbrukets HMS-tjeneste.

1.6.4 Fordeling på priser og tiltak

Endringene i målprisene er vist i tabell 6.5 i proposisjonen.

Målprisene økes innenfor en samlet ramme på 810 mill. kroner. Målprisen på mathvete økes med 15 øre per kg fra 1. juli 2011, bygg med 11 øre per kg og havre med 8 øre per kg. Målprisen for oljevekster økes med 17 øre per kg fra 1. juli 2011. Målprisene på korn økes med ytterligere 2 øre per kr fra 1. januar 2012, parallelt med at avgifter i matforvaltningen bortfaller.

Bevilgningen på post 70.12 Tilskudd til råvareprisutjevning skal ta hensyn til svingninger i volumer, endringer i målpriser og tilskuddsendringer som påvirker råvareprisene til industrien, samt virkninger som følge av mulige svingninger i valutakurser. Høyere priser internasjonalt gjør at bevilgningen til råvareprisutjevning kan reduseres med 9 mill. kroner.

Bevilgningspostene over kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen, endres som vist i tabell 6.6 i proposisjonen. Avtalepartene har prioritert økning i direkte tilskudd høyt. Bevilgningen på post 74 Direkte tilskudd økes med vel 537 mill. kroner som følge av avtalen. Det må ses i sammenheng med omdisponering av bevilgningen til Folketrygden, som er hovedårsaken til bevilgningsreduksjonen på post 78 Velferdsordninger.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Lillian Hansen, Arne L. Haugen, Ingrid Heggø og lederen Terje Aasland, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold, Harald T. Nesvik og Torgeir Trældal, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Svein Flåtten og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide, viser til den framforhandlede jordbruksavtalen som er lagt fram for Stortinget i Prop. 126 S (2010–2011) og til Stortingets behandling av St. meld. nr. 19 (1999–2000) Om norsk landbruk og matproduksjon, jf. Innst. S. nr. 167 (1999–2000). Komiteen viser også til brev av 7. juni 2011 (vedlagt) fra landbruks- og matminister Lars Peder Brekk.

Generelle merknader

Komiteen har merket seg at Norsk Bonde- og Småbrukarlag valgte å bryte forhandlingene om en ny jordbruksavtale, og at avtalen er inngått mellom staten og Norges Bondelag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil fremheve betydningen av at det ble fremforhandlet en jordbruksavtale.

Komiteen viser til at jordbruksavtalen er en næringsavtale som angir inntektsmuligheter for bøndene som selvstendig næringsdrivende.

Komiteen er opptatt av at landbruket skal produsere trygg mat av høy kvalitet, med bakgrunn i forbrukernes preferanser og samfunnets behov. Landbruket skal produsere varer og tjenester med utgangspunkt i næringens samlede ressurser, og sikre langsiktig matforsyning.

Komiteen viser til at landbruket og ressursene knyttet til landbrukseiendommene spiller en viktig rolle for sysselsetting og bosetting i store deler av

landet, og vil legge til rette for at næringen kan utvikle seg på en god måte framover.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til det gjensidige avhengighetsforholdet en har mellom landbruket og næringsmiddelindustrien, og understreker betydningen av at rammevilkårene for hele verdikjeden blir sett i sammenheng.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil understreke at de sterke eiendomsreguleringene som hviler på norske landbrukseiendommer ikke har vært vellykkede som virkemidler, og at de virker mot sin hensikt. Disse medlemmer mener hensyn til blant annet økt omsetning, bedre hold av bygninger og kulturminner tilsier at boplikt og priskontroll bør oppheves. Disse medlemmer viser til at delingsforbudet gjør kjøp av jord svært dyrt, fordi denne ikke kan skilles fra bygningsmassen. At det fra bondehold er tatt til orde for å innføre et delingspåbud, illustrerer dette godt.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at et viktig formål med jordbruksstøtten er å bevare bosettingsmønsteret. Dette medlem viser til proposisjonen der det fremgår at områdene med spredt bosetting har en nedgang i selsesetningen på i overkant av 40 prosent. Dette viser at målet om å opprettholde distriktsjordbruket ikke er nådd. Dette medlem mener at det er behov for en bedre innretning av virkemidlene slik at denne utviklingen dempes.

Dette medlem viser til at næringens lønnsomhet også påvirkes av internasjonale forhold, og vil særlig peke på WTO-avtalen. Dette medlem vil understreke viktigheten av at regjeringen arbeider aktivt for en WTO-avtale på landbruksområdet som vil sikre norsk landbruksproduksjon og opprettholde handlingsrom for en aktiv nasjonal landbrukspolitikk.

Komiteen viser til at landbruket, i tillegg til å produsere mat og viktige skogsprodukter, også medvirker til å produsere fellesgoder som livskraftige og levende bygder, og et bredt spekter av miljø- og kulturgoder.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er opptatt av å sikre lønnsomheten i landbruket ved å stimulere til at landbrukseiendommens totale ressurser blir utnyttet på en optimal måte. Det vil bidra til et aktivt og robust landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet.

Flertallet viser også til Stortingets behandling av St. meld. nr. 39 (2008–2009) Klimautfordringen – landbruket en del av løsningen, jf. Innst. S. nr. 100 (2009–2010) om landbrukets rolle og tilpasninger til klimautfordringene, og hvor betydningen av et aktivt og bærekraftig skogbruk som tar hensyn til det biologiske mangfoldet, ble understreket sterkt både i næringssammenheng og ikke minst med hensyn til skogbrukets betydning i klimasammenheng.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at skogens rolle i klimasammenheng vektlegges også i årets jordbruksoppgjør, og at den totale avsetningen til skogbruk og bioenergi økes med 15 mill. kroner fra 229 mill. til 244 mill. i 2012. Dette flertallet merker seg at denne økningen må ses i sammenheng med økningen i trygdeavgiften, som også omfatter skogbruket.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser videre til at klimaendringene gjør matproduksjonen i verden mer ustabil, og at denne situasjonen, sammen med matvarekrisen og finanskrisen, bygger opp under verdien av det norske landbruket.

Flertallet viser til at jordbruksavtalen har en klar distriktsprofil med satsing på det grasbaserte husdyrholdet og beitebruk. Den sterke satsingen på kornproduksjon i de mer sentrale og beste jordbruksområdene er en viktig del av kanaliseringspolitikken, som sikrer et aktivt landbruk og en variert bruksstruktur over hele landet, og som også er viktig for å opprettholde innenlands produksjon av korn. Mangfoldet i bruksstørrelse og produksjon over hele landet er et viktig fundament for landbrukets legitimitet i befolkningen. Budsjettoverføringene i jordbruksavtalen kan bare forsvares gjennom at distriktslandbruket blir opprettholdt og at landbruket også i årene framover i stor grad skal dekke innenlands etterspørsel etter de produkter det er naturlig å produsere her i landet.

Komiteen viser videre til at landbruket de siste 10 årene har hatt en gjennomsnittlig arbeidsproduktivitetsfremgang på 6 pst. per år, noe som er betydelig høyere enn andre fastlandsnæringer. Komiteen viser til at dette har sammenheng med den sterke strukturendringen i norsk landbruk ved at mange bruk er lagt ned og/eller innlemmet i nabobruk.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, mener at selv om tendensen har flatet noe ut i senere år, er det viktig å ha fokus på denne problemstillingen for å hindre at

denne utviklingen går for langt. Flertallet forutsetter at den annonserte stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikken vil drøfte disse problemstillingene inngående.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er uheldig at strukturering skjer ukontrollert, slik tilfellet nå er i deler av landet. Disse medlemmer registrerer at de rød-grønne partiene nok en gang peker på den kommende landbruksmeldingen, som svaret på vanskelige spørsmål. Disse medlemmer viser til at meldingen er utsatt ved flere korsveier, og at det etter landbruks- og matminister Brekks tale på Bondetinget 2011 ble kjent at den kommer til Stortinget tidligst høsten 2011. Dette betyr at landbruksnæringen fortsatt må sveve i uvisse om sine rammevilkår. Disse medlemmer mener regjeringen nå må vise ansvar, legge den uverdige kjeklingen til side og levere saken de har lovet Stortinget.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at de siste 10 årene har jordbruket hatt en gjennomsnittlig arbeidsproduktivitetsframgang på 6 pst. per år. Til sammenligning var den generelle økningen i arbeidsproduktiviteten på 2,4 pst. per år. Dette medlem har merket seg at produktivitetsveksten i jordbruket er svært høy, og denne må komme næringa til gode inntektsmessig. Dette medlem vil påpeke at gevinstene som er oppnådd ved effektivisering, også har ført til harde belastninger på de aktive bøndene. Dette medlem viser til at jordbruket ligger inntektsmessig betydelig under andre yrkesgrupper. Dette medlem vil understreke betydningen av å videreutvikle inntekts- og velferdspolitikken i jordbruket for å sikre rekruttering og et grunnlag for optimisme i næringen. Dette medlem viser til at jordbruksavtalen er en næringsavtale, og dette medlem forutsetter at avskrivningsmuligheten bedres, samt at andre ordninger som gir inntektseffekt for næringsutøverne på kort og lang sikt, prioriteres.

Komiteen viser videre til at den kommende landbruksmeldingen skal omfatte hele verdikjeden og forutsetter at den vil belyse den gjensidige avhengigheten som hersker mellom landbruket og næringsmiddelindustrien, og understreker betydningen av forutsigbare rammevilkår både for landbruk og industri. Komiteen forutsetter at meldingen vil gi et godt grunnlag for utmeisling av framtidens landbrukspolitik.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Fol-

keparti viser til at skuffelsen hos bondeorganisasjonene over årets jordbruksoppgjør er betydelig, og at Norsk Bonde- og Småbrukarlag valgte å bryte forhandlingene om en ny jordbruksavtale. Forventningene til årets jordbruksoppgjør var høye som følge av de rød-grønne partienes landsmøter, og regjeringen skuffet landbruket. Disse medlemmer mener debatten knyttet til årets jordbruksoppgjør må ses i lys av landbruksmeldingen som er på trappene. Disse medlemmer viser til at landbruksmeldingen har vært under utarbeidelse siden 2009, og vil understreke betydningen av at landbruksmeldingen gir et godt faglig og analytisk grunnlag for den politiske debatt Stortinget skal ta om norsk landbruks fremtid. Disse medlemmer forutsetter at Stortinget får se en ærlig landbruksmelding, som belyser ulike sider ved virkemidler som for eksempel kanalisering, tollvern, kvoter, målpriser og markedsordninger.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at bare 3 pst. av Norges landareal er dyrka jord, og at dette er under konstant press grunnet behov for arealer til veier og andre utbyggingsformål. Flertallet viser videre til at befolkningen i Norge kommer til å øke betydelig, samtidig som en globalt får en befolkningsvekst i størrelsesorden 3 milliarder de neste 40 årene. Dette tilsier at det bør stimuleres til økt matproduksjon på de områder der Norge har naturgitte forutsetninger, noe som er viktig sett i relasjon også til de globale utfordringene. Norsk matjord er en begrenset ressurs, og flertallet vektlegger betydningen av et sterkt jordvern, slik at en også i framtida skal ha mulighet til å produsere tilstrekkelig med mat her i landet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at det er bred enighet om at en også i fremtiden må sikre landets langsiktige matforsyning. Disse medlemmer viser imidlertid til at det totale omfanget av jordbruksareal er relativt stabilt.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at det dyrkede arealet er kraftig redusert de siste ti årene. Selv om takten i omdisponeringen av dyrket mark er redusert, så er det et stykke igjen til regjeringens egen målsetting om en halvering av omdisponering av dyrket mark til andre formål. Derfor er det fremdeles nødvendig med fokus på jordvern. Dette medlem mener derfor at jordvernet må styrkes gjennom sterkere virkemidler enn i dag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er opptatt av å sikre landbruket lønnsomhet og langsiktige stabile rammevilkår, og har merket seg at jordbruksoppkjøret viderefører den kursendringen i landbrukspolitikken som regjeringen startet gjennom avtalen i 2006, bl.a. ved at det ble lagt til rette for en nivåheving av inntektsmulighetene. Flertallet viser til Soria Moria II som slår fast at regjeringen vil «videreutvikle inntekts- og velferdspolitikken i landbruket fra forrige periode».

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at årets avtale har en ramme på 1 420 mill. kroner, og at dette finansieres med 860 mill. kroner i økte målpriser, 365 mill. kroner i tilskudd over statsbudsjettet og at resten er 60 mill. kroner i overførte midler fra 2010 og 135 mill. kroner i økt verdi av jordbruksfradraget.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at bøndernes organisasjoner har uttrykt sterk skuffelse over årets oppgjør. Dette bildet forsterkes også ved at Norsk Bonde- og Småbrukarlag valgte å bryte årets jordbruksforhandlinger.

Dette medlem viser til at å legge til rette for samme kronemessige utvikling som andre grupper i 2012 isolert i forhold til 2010, vil kreve nærmere 300 mill. kroner i tillegg til rammen på 1 420 mill. kroner som ligger i den inngåtte avtalen. Dette medlem mener en slik økning ville gitt bøndene et rimelig oppgjør som ville bidratt til rekruttering til yrket og bevaring av en variert bruksstruktur over hele landet. Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennom jordbruksoppkjøret legge til rette for at bøndernes inntekt får samme kronemessige utvikling som andre grupper i samfunnet.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, merker seg at regjeringen er opptatt av at virkemidlene skal gjøres så enkle og effektive som mulig, og at den har fokus på å sikre at de virker i tråd med formålet, noe flertallet støtter. Det vises i denne forbindelse til at det også er viktig å holde transaksjonskostnadene knyttet til virkemidlene så lave som mulig.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er positivt at regjeringen er opptatt av at virkemidlene skal være enkle og effektive, og at de virker i tråd med formålet. Disse medlemmer etterlyser hvilke konse-

kvenser dette målet skal få for den praktiske politikken, på et område som er gjennomregulert.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at importvernet er en forutsetning for å kunne sikre avsetningen av norske landbruksvarer, oppnå fastsatte priser i jordbruksavtalen og utnytte ressursene Norge har til matproduksjon.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har merket seg at regjeringen i internasjonale forhandlinger om handel med landbruksvarer har lagt vekt på å sikre handlingsrom for fortsatt å kunne føre en landbrukspolitikk som ivaretar nasjonale mål for landbruket, noe dette flertallet støtter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at ett av formålene med Doha-runden i WTO er å sikre bedre handel med u-land, blant annet handel med matvarer. Disse medlemmer deler denne målsettingen og mener dette er en viktig og riktig strategi for å hjelpe mennesker ut av fattigdom.

Disse medlemmer viser til at internasjonale endringer krever en omstilling av den norske landbrukspolitikken. Eksportsubsidier og importbarrierer i industriland hindrer utviklingsland i å produsere mat til eget marked og eksportere sine varer til industriland. WTO-forhandlingene og en mulig global matkrise, med underskudd på mat og betydelig økte priser på verdensmarkedet, nødvendiggjør en mer solidarisk landbrukspolitikk.

Disse medlemmer regner selvstendig næringsdrivende bønder som en bærebjelke for verdiskaping og næringsutøvelse mange steder i landet. Disse medlemmer vil arbeide for at bonden skal få utviklingsmuligheter fremover. En robust landbruksnæring bidrar til å nå viktige mål om en fortsatt betydelig norsk matvareproduksjon, en differensiert bosetting og vakkert kulturlandskap. Disse medlemmer mener at landbruket, i likhet med for eksempel reiselivsnæringen og fiskerinæringen, har stor betydning for å sikre en positiv utvikling i mange lokalsamfunn. Disse medlemmer mener derfor at det er viktig å opprettholde grunnlaget for et aktivt jordbruk over hele landet. Disse medlemmer registrerer at omstillingen i landbruket fortsetter. Det er anslått at over 34 000 gårdsbruk med bolig står tomme, mange står til forfalls. Disse medlemmer mener at omstilling til større og mer effektive enheter er nødvendig for å sikre at jordbruksnæringen blir mer fremtidsrettet og mindre avhengig av

overføringer, og mener at jordbrukspolitikken bør legge bedre til rette for dette.

Disse medlemmer mener det er prinsipielt betenkelig at enkelt næringer forhandler egne rammevilkår direkte med staten og inngår avtaler med store økonomiske konsekvenser utenom den ordinære budsjettbehandlingen. Disse medlemmer mener at de årlige vedtak om jordbrukets rammebetingelser ikke er et lønnsoppgjør, men en fastsettelse av muligheter for å skape inntekter. De betydelige avvik som er mellom lovet inntektsutvikling i jordbruket i de enkelte oppgjør og oppnådd utvikling, viser at beregningsgrunnlaget som legges til grunn for oppgjørene, er heller tynt. Disse medlemmer mener at bøndene, som andre næringsdrivende, har ansvar for egen verdiskaping ut fra de rammebetingelser samfunnet setter. Disse medlemmer mener det er viktig å gi landbruket nye muligheter til å utvikle seg og redusere avhengigheten av offentlig støtte. For at behandlingen av oppjøret skal kunne sees i sammenheng med andre politiske prioriteringer, er det ryddig at oppjøret behandles i forbindelse med statsbudsjettet og følger kalenderåret. Disse medlemmer mener at staten fortsatt skal gi økonomisk tilskudd til landbruket, men at slike tilskudd må være mer målrettede og mindre byråkratiske enn i dag.

Disse medlemmer ser det som sentralt å styrke bondens eiendomsrett til eget bruk. Disse medlemmer fremmet i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 44 (2008–2009) Om lov om endring av lov om odelsretten og åsetesretten, lov om konsesjon og ved erverv av fast eiendom mv., blant annet forslag om å oppheve boplikten. Boplikten er til hinder for en fremtidsrettet utvikling av jord- og skogbruk i Norge, og det er ikke dokumentert at den bidrar til bosetting. Prisreguleringen gir i mange tilfeller kunstig lave priser, er til hinder for omsetning og øker risikoen knyttet til investeringer på gården. Stor avstand mellom markedspris og regulert pris skaper også et grunnlag for tilfeller der deler av kjøpsvederlag holdes skjult for myndighetene.

Disse medlemmer mener det er et grovt inngrep i eiendomsretten at staten tvinger folk som vil selge gården, til å ta en lavere pris enn det kjøper er villig til å betale.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at bo- og driveplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves.»

Komiteens medlemmer fra Høyre forventer at virkemidler som bo- og driveplikt og pris kontroll vil bli tema for den kommende landbruksmeldingen. Samtidig registrerer disse medlemmer at meldingen tidligst vil komme til høsten 2011. På denne bakgrunn foreslår disse medlemmer følgende:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om tiltak som kan gi bønder større muligheter for å eie arealer de leier, samt fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at boplikt og prisregulering av landbrukseiendommer kan opphøre.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet stiller seg sterkt kritiske til den landbrukspolitikken som har vært ført i etterkrigstiden og som fortsatt videreføres av den sittende regjeringen. Disse medlemmer kan derfor ikke på noen måte stille seg bak den fremforhandlede jordbruksavtalen fordi den ikke bærer bud om noen ny retning i landbrukspolitikken, dette til tross for at det er et stort behov for en kursomlegging av landbrukspolitikken. Til tross for at den rød-grønne regjeringen varslet en kraftig omlegging av landbrukspolitikken da den kom til makten, har dette ikke skjedd. Også i år var det et stort sprik mellom det kravet som ble fremlagt av bondeorganisasjonene og det tilbudet som kom fra staten. Den fremforhandlede avtalen ligger også på ca. halvparten av det opprinnelige kravet fra organisasjonene. Det må innføres et normalt markedsbasert system for landbruksprodukter som styres av tilbud og etterspørsel. Ved underdekning i markedet vil produsenten kunne ta en høyere pris, mens forbruker kan velge andre produkter dersom prisen på et produkt er for høy. Da vil prisene på produktene variere i takt med markedet, og produsentene må være markedsorientert i sin produksjon. I en situasjon som i dag, hvor forbrukerne etterspør mer enn det norske bønder kan produsere, vil et markedsbasert system bidra til en høyere produksjon. I et markedsbasert system vil det også oppstå konkurranse mellom produsentene, noe som fører til bedre produkter, innovasjon og mer kostnadseffektiv produksjon. Dette vil bidra til bedre inntektsmuligheter for de produsenter som er dyktige, innovative og gode forretningsmenn. Disse medlemmer vil påpeke at markedsbaserte systemer fungerer i alle andre markeder og at det derfor ikke er noe grunn til å unnta landbruket fra dette.

Den kraftige nedgangen i antall bønder og bruk vil fortsette i de kommende årene, og antakeligvis med økt kraft. Aktørene i landbruket har liten fremtidstro, og tilliten til regjeringens landbrukspolitikk er på et lavmål. Den politikken som har vært ført mot landbruket gjennom mange år, er et sosialistisk

eksperiment som har bidratt til at den norske bonden er blitt fanget inn i et «nett» og et system som det nå er tilnærmet umulig å komme ut av. Landbrukspolitikken er preget av en sterk iver etter å regulere næringen helt ned til den minste detalj, og hvor offentlige byråkrater og et særdeles detaljert regelverk har tatt over styringen av hvordan utviklingen i landbruket skal skje. Den styringen som den enkelte bonde skal ha over sin egen eiendom og arbeidsplass, er blitt borte. Bøndene er i dag mer å anse som offentlig ansatte og utøvere av en offentlig politikk enn selvstendig næringsdrivende innenfor matproduksjonsbransjen, slik som de burde ha vært. Dette har ført til at kreativitet, satsingsevne og ønske om å ta risiko nærmest er blitt fraværende i store deler av landbruket. Disse medlemmer finner det merkelig at både landbrukets organisasjoner og Senterpartiet støtter opp om en slik politikk som stadig fører til færre bønder og stor misnøye rundt inntektssituasjonen og utviklingsmuligheter blant aktørene i næringen. Disse medlemmer vil også påpeke at jordbruksavtalesystemet er blitt så innviklet og komplisert at få utenom det sentrale byråkratiet i Landbruks- og matdepartementet har mulighet til å sette seg inn alle systemets sider og forstå det fullt ut. Det er heller ikke noen andre land innen OECD-området som har funnet det formålstjenlig å praktisere et system med jordbruksavtale.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Jordbruksoppgjøret for 2011 bifalles ikke.»

«Stortinget ber regjeringen om å fremme forslag om overføringer til landbruket på linje med andre utgifter som fremmes i statsbudsjettet.»

Disse medlemmer mener det er viktig å få ned de høye avgiftene på mat i Norge og ber regjeringen om å intensivere arbeidet med å redusere disse betraktelig. Det er ingen god grunn til at Norge skal ha avgifter på dette området som er vesentlig høyere enn i våre naboland. Disse medlemmer viser til sine merknader i innstillingen til St.prp. nr. 59 (2007–2008) – jf. Innst.S. nr. 270 (2007–2008)

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er av den oppfatning at det er prinsipielt betenkelig at en enkelt næring forhandler sine egne rammevilkår direkte med staten, uten at dette skjer i forbindelse med de ordinære budsjettprosesser. Disse medlemmer mener at rammevilkårene til næringen må sees i sammenheng med de øvrige budsjettprioriteringer i forbindelse med de årlige budsjetter. Disse medlemmer mener rammevilkårene så langt som mulig bør være forutsigbare over flere år, slik at næringsaktørene kan inn-

rette investeringer og produksjonsplaner mer langsiktig. Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av jordbruksoppgjøret til å følge kalenderåret, og sørge for at de rammevilkårene som ikke kan fastlegges for lengre perioder, kommer inn som en del av den årlige budsjettprosessen. Oppgjøret for 2010 videreføres som en overgangsordning ut budsjettåret 2011 med de endringer som gjøres i revidert nasjonalbudsjett for 2011.»

Viktige politikkområder

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil verne om jordbruksavtalen som institutt, slik at organisasjonene også i framtiden skal kunne forhandle med staten om rammebetingelser som er viktige for næringen i tråd med bestemmelsene i hovedavtalen.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, er opptatt av rekruttering til norsk landbruk, og støtter at det også i årets oppgjør er satt av virkemidler som stimulerer til dette. Tiltak for å gjøre landbruket mer attraktivt også for kvinner, støttes også, og dette flertallet har merket seg at det over årets jordbruksavtale er satt av midler til dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser også til at velferdsordningene styrkes, og understreker at det må satses på både økonomiske og sosiale virkemidler for å stimulere flere unge til å satse på norsk landbruk.

Komiteen understreker at det er et stort investeringsetterlep i norsk landbruk, noe som henger sammen med at en generasjon driftsbygninger nå fases ut eller må gjennomgå restaureringstiltak, bl.a. på grunn av nye krav til dyrevelferd. Komiteen forventer at det i forbindelse med stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikk ses videre på hvordan det kan legges til rette for ordninger som kan stimulere til økte investeringer i norsk landbruk i årene som kommer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er kjent med at behovet for investeringer er stort innen norsk landbruk, og spesielt innenfor melkeproduksjonen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstre-

parti og Senterpartiet, har merket seg at årets avtale gir bedre investeringsmuligheter for landbruket, ved at den samlede rammen for investeringsstøtte økes med 28,5 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at norsk jordbruk opplever det mange betegner som en full investeringsstørke. Disse medlemmer vil vise til at dersom driftsapparatet skal opprettholdes, og ikke driftes mot nedleggelse, og viktige kulturminner ivaretas, må det andre og mer dyptgripende endringer til for å få fart på investeringene i næringen.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil vise til at Høyre i sitt alternative statsbudsjett har lagt stor vekt på bedre avskrivningsordninger, et såkalt investeringsfond (en skattekredittordning for investeringer foretatt av enkeltpersonsforetak) og senking av formuesskatten for arbeidende kapital, noe som kan bedre investeringsvevnen i norsk landbruk med 12–14 mrd. kroner over en 10-års periode. En politikk for lavere inntektsskatt, bedre samferdsel og alternativ kraftpolitikk vil åpenbart også ha betydning for investeringsviljen.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at velferdsordningene er en viktig bærebjelke for å sikre et levende landbruk. Dette medlem vil også påpeke at Jordbrukets forhandlingsutvalg mente at det var behov for 7 pst. økning i tilskuddssatser til velferdsordninger, blant annet ferie. I den endelige avtalen ble økningen på 4 prosent. Det innebærer at det blir enda vanskeligere for bønder å ta ut ferie. Dette medlem viser til en undersøkelse fra 2008 der det fremgikk at halvparten av de spurte tar ut mindre enn tre ukers ferie. Dette medlem ser med bekymring på utviklingen, og mener at mangel på fritid er en viktig årsak til at flere forlater næringen. Dette medlem mener derfor at velferdsordningene må videreutvikles og styrkes.

Dette medlem viser videre til at det i jordbruksoppkjøret er satt av midler til stimulering av rekrutteringen til norsk landbruk. Dette medlem mener at virkemidler som styrker investeringsmulighetene, har stor effekt på rekrutteringen til landbruket. Dette medlem vil også peke på at bedre avskrivningsregler og fjerning av formuesskatt på arbeidende kapital vil bedre økonomien til den enkelte bonde, og at det også vil gi en positiv rekrutteringseffekt.

Dette medlem viser til at gjeldssituasjonen i landbruket er blitt forverret i de senere årene, og at det er stor bekymring for økningen i gjelden i landbruksnæringen som følge av store investeringer på enkeltbruk og høyt kostnadsnivå. Dette medlem

mener at rentestøtteordningen gir noe mer forutsigbarhet med hensyn til framtidig renteutvikling, gir realistiske investeringer basert på lånekapital, og gjør at ordningene kan styrkes.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er positivt at partene er enige om å følge forslagene fra flertallet i arbeidsgruppen som har evaluert mottaksplikten knyttet til markedsreguleringen i jordbruket, noe som skal innebære at markedsregulatoren innen de enkelte sektorene skal framlegge sine prisbetingelser rettet mot produsent for avtalepartene i forkant av jordbruksforhandlingene, jf. Prop. 126 S (2010–2011).

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil vise til at arbeidsgruppen blant annet har påpekt at Omsetningsrådet skjerper seg når det gjelder at deres regelverk blir etterlevd av markedsregulatorene, at den store prisdifferensiering med tillegg etc. er et problem og at det er indikasjoner på at kalkylene ikke er oppdatert og tar tilstrekkelig hensyn til de effektiviseringer som er foretatt i industriledet. Dette bør rettes opp. Arbeidsgruppen har også tatt til orde for at bransjen bør etablere mer transparente betingelser for bønder.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at det sannsynligvis vil bli et redusert importvern i kjølvannet av den internasjonale utviklingen gjennom WTO-forhandlingene. Utviklingen bærer bud om en gradvis økt konkurranse for norske landbruksprodukter. Til tross for et høyt tollvern har ikke norske myndigheter lagt noen plan for hvordan det norske landbruket skal møte en slik utvikling. Dette er svært kritisk. Resultatet kan bli at det norske landbruket får seg en «blåmandag» når resultatet fra WTO-forhandlingene blir kjent. Disse medlemmer mener utviklingen av en robust produksjon basert på markedsøkonomiske kriterier må ha topp-prioritet og må utvikles før importvernet faller. Disse medlemmer vil vise til at den norske næringsmiddelindustrien er under press fra utlandet og at det er viktig at den norske landbrukspolitikken sikrer at industrien får råvarer til en konkurransedyktig pris. For å oppnå dette er det nødvendig med en strukturrasjonalisering av landbruket slik at enhetskostnadene går ned. Industrien er konkurransedyktig i forhold til utenlandske aktører på foredling og industriell produksjon, men råvarekostnadene er for høye i forhold til våre naboer og kan ved økt import true viktige arbeidsplasser og verdiskaping i industrien.

Næringsmiddelindustrien står for om lag 20 pst. av sysselsettingen og verdiskapingen i industrien. Et fellestrekk er at produksjonen gjennomgående er relativt arbeidsintensiv, til tross for at bedriftene har tatt i bruk svært moderne teknologi. Norge må derfor benytte den tiden som ennå er igjen til å tilpasse primærproduksjonsleddet til den nye hverdagen som alle ser vil komme i forholdsvis nær fremtid. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at regjeringen må ha en aktiv holdning til dette, og ikke som i dag forholde seg helt passivt til den utvikling som gradvis skjer. Resultatet av en slik politikk vil gjøre stor skade i næringsmiddelindustrien.

Disse medlemmer viser til at flertallet i det regjeringsoppnevnte Industriutvalget, i NOU 2005:4 uttalte følgende om næringsmiddelindustriens rammevilkår:

«Utvalgets flertall mener det må utvikles et mer effektivt jordbruk som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. Utfallet av WTO-forhandlingene er usikkert. Det er ikke mulig å forutsi konsekvensene, fordi forslagene ennå ikke er tallfestet. Retningen er likevel klar, og vi må forvente at en endelig avtale vil få reell og betydelig effekt på norsk jordbruk og tilhørende næringsmiddelproduksjon. Utvalgets flertall mener at myndighetene også av hensyn til næringsmiddelindustrien, allerede nå bør begynne tilpasningen av jordbrukspolitikken til endrede internasjonale rammebetingelser. Jordbrukspolitikken bør i større grad fremme mer effektiv produksjon som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. En helhetlig verdikjedetenkning bør ligge til grunn for reguleringer og tiltak. Dette er en forutsetning for at industriselskapene skal kunne ha grunnlag for å legge sine investeringer til Norge.»

Disse medlemmer er av den oppfatning at en så klar uttalelse fra et regjeringsoppnevnt utvalg som hadde i oppdrag å utrede tiltak å beholde norsk industris konkurransedyktighet, må følges opp i konkret politikk. Regjeringen har her mulighet til å føre en aktiv næringspolitikk rettet direkte mot næringsmiddelindustrien. En aktiv industripolitikk er en viktig del av en nyorientert landbrukspolitikk.

Disse medlemmer mener at den internasjonale situasjonen med økt konkurranse og et svakere tollvern tilsier at norsk landbruk må legges om og at en må begynne med tiltak før det er for sent. En vil i enkelte produksjoner få et volumproduserende landbruk, mens mindre bruk vil konsentrere seg om å produsere kvalitetsprodukter som kan ta ut en høyere pris i markedet. Mange nisjeprodusenter har kommet langt og produserer svært gode varer av høy kvalitet, men fortsatt kan mye gjøres, bl.a. ved å profesjonalisere markedsarbeid og produktutvikling.

Disse medlemmer mener at dette blir avgjørende for at deler av norsk landbruk skal kunne overleve, for eksempel i Sogn og Fjordane. Det er også

nødvendig å knytte reiselivsnæringen og landbruket tettere sammen ved at reiselivsbedrifter har et økt fokus på å servere lokalt produsert mat. På den måten kan lokale bønder forsyne lokale reiselivsbedrifter med lokalt produsert mat, noe som vil gi bonden en høyere inntekt enn om produksjonen skal gå gjennom tunge mellomledd som tar store deler av gevinsten. Det er viktig at offentlige verdiskapingsprogrammer og en økt del av midlene over jordbruksoppkjøret går til å utvikle dette.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet er skuffet over at regjeringen ikke tar et oppgjør med det landbrukspolitiske styrings-systemet og det juridiske grunnlaget for landbrukspolitikken, som i stor grad ble utformet i mellomkrigstiden under helt andre forhold. Disse medlemmer mener resultatet av mer enn 70 år med en gjennomregulert landbruksnæring beviser at den førte politikken har vært mislykket fordi den ikke har nådd målene knyttet til bosetting, sysselsetting og inntektsnivå. Antallet bruk i drift og antall aktive bønder synker raskt, og det er påregnet at den samme avgangen vil fortsette også med årets jordbruksavtale.

Nye tall viser at bosettingsutviklingen i distriktene er sterkt synkende. Dette må være et stort nederlag for regjeringen, som har bebudet en ny kurs i landbrukspolitikken. Videre har landbrukspolitikken medført betydelige kostnader i form av offentlige utgifter, høye priser på matvarer og innskrenket næringsfrihet for bøndene. Disse medlemmer vil peke på at alle begrensninger og hindringer som er satt gjennom konsesjonsbegrensninger, målpriser, produksjonskvoter og selektive støtteordninger, har vært ødeleggende for bøndene. Disse medlemmer vil derfor prioritere en kraftfull omlegging der deregulering, avbyråkratisering og konkurranse settes i høysetet. Disse medlemmer mener denne prosessen må innledes snarest for å unngå at en senere kan risikere å få en næring i full oppløsning. Disse medlemmer viser til at analyseselskapet Econ i 2004 utarbeidet en rapport på vegne av landbruks- og matdepartementet som konkluderer med at de mange reguleringene i landbruket med fordel kan oppheves da de først og fremst legger en begrensning på utviklingen av næringen og virker negativt med hensyn til verdiskapingen i landbruket. Disse medlemmer er av den oppfatning at de konklusjoner som fremkommer i Econ-rapporten, snarest må

gjennomføres slik at ny vekst og optimisme i landbruket kan sikres.

Disse medlemmer mener et ledd i en modernisering vil være at landbrukspolitikken ikke lenger skal være et ledd i distriktspolitikken. Disse medlemmer registrerer at landbrukets ansvar for bosetting i distriktene har vært mislykket. Disse medlemmer mener landbrukspolitikken har bidratt til å utarme distriktene og gjort dem mindre i stand til å utvikle et bærekraftig næringsliv og således medvirket til å forsterke sentraliseringseffekten. Disse medlemmer viser til at konkurranseutsatt virksomhet i distriktene kjemper en hard kamp for å overleve i den internasjonale konkurransen. I den kampen må den, i tillegg til egne kostnader, bære en andel av kostnadene til en landbrukspolitikk som er en av verdens dyreste. Disse medlemmer registrerer at den førte politikk har gitt en skjev fordeling av ressurser i distriktene, med det resultat at lokalsamfunnene har fått for få alternativer gjennom et lite variert arbeidstilbud. Disse medlemmer mener det derfor er behov for en ny landbrukspolitikk som radikalt endrer betingelsene for jordbrukets og bygdenes samlede næringsliv gjennom å skille landbrukspolitikken og distriktspolitikken.

Disse medlemmer har stor tro på det norske landbruket og på norske bønder. Det er flertallet i Stortinget som har vist en mistillit til den norske bondestanden ved å begrense næringens frihet sterkt. Det er betenkelig at Senterpartiet har vært hærfører for en slik politikk. Disse medlemmer er av den oppfatning at det norske landbruket har store muligheter til å utvikle seg til en konkurransedyktig næring som også kan konkurrere på et internasjonalt marked med spesielle produkter. Norske klimaforhold, genressurser, økologi og kompetanse hos bøndene er særskilte fortrinn som kan utnyttes til Norges fordel i et internasjonalt marked. Betalingsvillige forbrukere i EU og på andre markeder leter etter trygge og sunne matvarer som også har kvalitet og god smak. Disse medlemmer mener at vi har alle forutsetninger for å kunne levere slike produkter her i landet, men at det forutsetter en målrettet satsing og dyrking av gründerkultur, slik man har erfaring fra i andre næringer. Norsk industri og mange andre næringer er blitt internasjonalt ledende innenfor sine segmenter.

Dette har gjort at Norge på mange områder har høy kompetanse på internasjonalisering, markedsføring, produktutvikling, kvalitetssikring og andre elementer som er viktige for å kunne lykkes internasjonalt.

Disse medlemmer mener at regjeringen burde legge en strategi for hvordan landbruket kan trekke vekst på den kompetansen som allerede finnes i landet og i mange bransjer. Ved å koble slik kompetanse med de fordeler norsk landbruk allerede

har, vil man kunne skape en vinnernæring som kan lykkes internasjonalt. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at en større del av de offentlige midler som blir avsatt til landbruksformål, bør benyttes til å utvikle nisjeproduksjon som kan ta økte markedsandeler både i Norge og internasjonalt. Flere mindre nisjeprodusenter har allerede lyktes med dette, men har behov for å være knyttet til et apparat som kan bidra med denne formen for kompetanse. Økt internasjonal deltakelse på matmesser og kontakt med internasjonale kokkemiljøer, som for eksempel på Internationale Grüne Woche som årlig går av stabelen i Berlin, vil bidra til økt interesse for og bedre markedsføring av norsk mat.

Disse medlemmer mener at det må foretas en særskilt gjennomgang av hvilke skatter og avgifter som landbruket er ilagt, slik at det kan foretas en reduksjon av disse. Det er nødvendig at den verdiskaping som skapes i næringen forblir hos aktørene i næringen, og ikke slik som i dag hvor staten tar inn store summer i skatter og avgifter for så å fordele noe tilbake i form av overføringer. Disse medlemmer ønsker ikke et system med særskilte skattefradrag, som for eksempel jordbruksfradraget, fordi dette er å begynne i feil ende. Det er kun et fåtall bønder som kan utnytte jordbruksfradraget fullt ut. Fokuset må være å innføre skattelettelse som kommer alle til gode, også små bruk. Dersom staten skal bidra til økte inntekter hos bøndene, må direkte skattelettelser og fjerning av særskilte skatter gjennomføres før man innfører særskilte fradrag. Oppheving av reguleringer og konsesjonsbestemmelser er også tiltak som vil kunne bidra til å øke inntektene hos de bønder som tenker moderne og som ønsker å satse på landbruket som fremtidig levemåte.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2012 konkretisere hvilke skatter og avgifter landbruket blir ilagt som næring.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2012 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket.»

Disse medlemmer er bekymret for at den norske landbrukspolitikken bidrar til økt grenshandel ved at handel som kunne ha bidratt til verdiskaping og sysselsetting i Norge, havner i våre naboland. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at grenshandelen nå utgjør i overkant av 10 mrd. kroner per år og er stigende. Disse medlemmer er av den oppfatning at regjeringen må ha en aktiv holdning til dette og bør gjøre endringer i landbrukspolitikken som bidrar til

at nordmenn finner det formålstjenlig å handle i Norge. Det er beklagelig at regjeringen ikke har noen aktiv politikk på dette området.

Avvikling av matproduksjonsavgiften

Komiteen merker seg at årets jordbruksavtale baserer seg på at regjeringen vil fremme forslag om å avvikle matproduksjonsavgiften i statsbudsjettet for 2012, og at den totale avgiftsletten for norskproduserte landbaserte varer vil bli på 280 mill. kroner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at avgiftsbortfallet ikke innebærer at finansieringen av Mattilsynet svekkes.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, er kjent med at avgiftslettelsen vil ha stor betydning for alle i matproduksjonskjeden, fra bonden til næringsmiddelindustrien. Dette flertallet ser dette som et viktig grep for å sikre en bedre økonomi i hele verdikjeden for mat, og viser til at målprisene på råvarene da kan økes tilsvarende.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti forutsetter at regjeringens løfte om å avvikle matproduksjonsavgiften i statsbudsjettet for 2012 vil få betydning for regjeringens bevilgninger til Mattilsynet. Disse medlemmer vil vise til at dersom Mattilsynet ikke reduserer sitt budsjett tilsvarende, må «friske» midler fra statsbudsjettet tilføres Mattilsynet. Disse medlemmer forutsetter at avviklingen av matproduksjonsavgiften ikke erstattes av en ny avgift.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er positive til at matproduksjonsavgiften fjernes, da konsekvensen av et risikobasert tilsyn er at ansvaret og kostnadene for å sikre at produktene er trygge, allerede er overført bedriftene. Mattilsynets tilsynsfunksjon er derfor utøvelse av kontroll på etterlevelse av regelverk og dekkes naturlig over statsbudsjettet. Disse medlemmer mener at innføring av nye gebyrer på industrien, eller forhøyning av satser på eksisterende gebyrer, ikke kan aksepteres for å sikre Mattilsynet nødvendig finansiering.

Disse medlemmer mener at fjerningen av matproduksjonsavgiften burde vært benyttet til å styrke konkurransekraften til hele verdikjeden av norsk produksjon i stedet for å øremerkes som inntektsvekst i et ledd av verdikjeden.

Trygdeavgift

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at regjeringen legger opp til å øke trygdeavgiften på næringsinntekt i jord- og skogbruk til ordinær sats fra 2012, og at det samtidig foreslås å øke jordbruksfradraget, og at bevilgningene til folketrygden fra jordbruksavtalen omdisponeres til inntektsgivende tiltak, slik at jordbruket ikke taper på omlegging av systemet. Flertallet støtter dette, og merker seg at også skogbruket delvis kompenseres gjennom økte avsetninger til skogbruk og bioenergi over jordbruksavtalen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen hever trygdeavgiften på næringsinntekt i jord- og skogbruk med 3,2 pst. fra 2012, med en samlet skatteøkning på ca. 200 mill. kroner. Jordbruket kompenseres gjennom jordbruksavtalen og økt jordbruksfradrag, mens skogbruket kun får en ren skatteøkning.

Melk

Komiteen er enig med partene om behovet for å styrke økonomien i melkeproduksjonen, blant annet ut fra det store behovet for investeringer i driftsbygninger som følge av nye krav til dyrevelferd, modernisering i forbindelse med rekruttering til næringen og nye driftsformer.

Komiteen er opptatt av å styrke lønnsomheten i melkeproduksjonen for alle typer bruk.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, har merket seg at partene er enige om å øke målprisen på melk, og at melkeproduksjon og øvrig grasbasert husdyrhold er prioritert gjennom en styrking av de direkte inntektsgivende tilskuddsordningene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ønsker å etablere likeverdige konkurransevilkår mellom marknadsregulatoren og monopolisten Tine SA og andre aktører i meierisektoren.

Disse medlemmer minner i den forbindelse om forslag i Dokument nr. 8:53 (2004–2005) og Innst. S. nr. 191 (2004–2005), samt Dokument nr. 8:17 (2006–2007) og Innst. S. nr. 135 (2006–2007) om å etablere et juridisk og Eiermessig skille mellom marknadsregulator og Tine ved at oppgavene som marknadsregulator legges til eget offentlig eiet selskap eller Statens landbruksforvaltning. Disse medlemmer viser til at ovennevnte forslag, hvis det ble vedtatt, ville fjerne mye av behovet for etterkontroll

fordi Tine-konsernets incentiver til kryssubsidiering ikke lenger ville foreligge. Disse medlemmer mener det innenfor det bestående system, med Tine som markedsregulator, er viktig å styrke og videreføre etterkontrollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Stortingets flertall i forbindelse med Stortingets behandling av jordbruksoppgjøret for 2010 omgjorde melketollen fra kronetoll til prosenttoll, noe som har gitt seg utslag i melketoll fra 388 pst. og opp til 436 pst. på meieriprodukt.

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen velger å prioritere proteksjonisme fremfor handel. Disse medlemmer viser til at Norge har en åpen økonomi og er avhengig av handel med andre land. Disse medlemmer viser også til at Norge har hatt stor interesse av å bygge ned handelshindringer og fremforhandle frihandelsavtaler på en rekke områder. Fiskeri- og havbruksnæringen uttalte til NRK 7. juni 2010 at markedsadgangen for norsk fisk til EU vil bli vesentlig dårligere etter at jordbruksorganisasjonene i jordbruksoppgjøret fikk hevet tollene for melk. Disse medlemmer mener at større handelshindringer på melk også vil skape problemer for jordbruksnæringen som fremover vil være avhengig av gode eksportmuligheter. Disse medlemmer viser til at fiskerinæringen er en av de største og mest ekspansive næringene i Norge. Skal denne næringen få videre vekstmuligheter og bidra til å sikre arbeidsplasser i distriktene, så må handelshindringer fjernes og tollsatser reduseres.

Disse medlemmer ønsker primært at produksjon og omsetning av melk skal foregå i et marked med reell konkurranse uten offentlig fastsatte kvotebegrensninger. Disse medlemmer vil likevel, som en subsidiær holdning innenfor den eksisterende landbrukspolitikken, støtte ordningen med omsettelige produksjonskvoter for melk. Det bør da vektlegges at produksjonssystemet praktiseres på en måte som fører til en ønsket strukturutvikling og kostnadssenkning i norsk melkeproduksjon. En melkeproduksjon som overføres til bruk der mulighetene for større og mer rasjonell drift foreligger, vil kunne bedre konkurranseevnen. Disse medlemmer vil hevde at med en ordning med omsettelige produksjonskvoter for melk som gjøres landsomfattende, bedres muligheten ytterligere for en ønskelig strukturutvikling og kostnadseffektiv melkeproduksjon. Disse medlemmer mener videreføring av ordningen med kvoteleie vil virke strukturrasjonaliserende og bidra til å bygge opp større enheter. Det er imidlertid negativt at dagens ordning er begrenset i omfang.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen oppheve alle produksjonsreguleringer, som for eksempel melkekvoter, dersom foredlingen skjer på egen gård.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.»

Samdrifter

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti understreker at samdrifter er viktig for norsk landbruk og for rekruttering til næringen, ikke minst for melkeproduksjonen. Samdrift er positivt både for å gi bønder mulighet til mer organisert arbeidstid og fritid, og for å medvirke til oppfyllelse av målet om en variert og allsidig bruksstruktur i hele landet.

Disse medlemmer mener at man bør stimulere til samdrift, da samdrift for mange er et godt alternativ i forhold til nedleggelse av gårdsdriften, og har kommet for å bli. For å gjøre samdrift mer lønnsomt og mindre byråkratisk vil disse medlemmer fjerne de geografiske begrensninger og antallsbegrensningene som i dag virker negativt for samdriftsformen.

Disse medlemmer vil også ta til orde for at samdrifter skal kunne leie kvoter og mener at samdrifter skal få leie kvote opp til kvotetaket.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre regelverket for samdrifter, slik at fleksibiliteten blir større og at mulighetene for en variert og allsidig bruksstruktur blir bedre.»

«Stortinget ber regjeringen oppheve de geografiske begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter, samt kvotetaket.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti vil understreke at samdrifter er viktige for utviklingen av et mer rasjonelt norsk landbruk og for rekrutteringen til næringen, særlig til melkeproduksjonen. Driftsformen gir bønder mulighet til mer organisert arbeidstid og medvirker til å oppfylle målet om en variert og allsidig bruksstruktur i næringen. Disse medlemmer mener at dagens jordbruksavtale diskriminerer samdrifter og større bruk ved at støtte per produsert liter melk reduseres kraftig

ved høy produksjon og at det derfor er behov for å lage et flatere system for støttesatser per produsert liter. Disse medlemmer mener også at vekst i kvotene må kunne skje ved kjøp av konsesjoner slik at totalproduksjonen ikke blir påvirket.

Disse medlemmer mener det er viktig å sette søkelyset på samdriftens situasjon, og forutsetter at samdrifter omtales i full bredde i den kommende landbruksmeldingen.

Disse medlemmer viser til Samdriftens Kontaktorgan BA som på åpen høring i Stortingets næringskomité uttalte at:

«Dette fungerer ikke lenger! Vi ser at denne politikken nå fører til nedleggelser i stort tempo, men den største utfordringen er imidlertid at de store og rasjonelle utbyggingene ved aktiv bruk av tilskuddsordningene gjøres ulønnsomme.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det er realistisk og nødvendig gradvis å redusere overføringsnivået til jordbruket, men at det er viktig at dette skjer samtidig som man fjerner reguleringer som legger hindringer i veien for de som ønsker å satse, samt for de som eier landbrukseiendom. Disse medlemmer mener at for eksempel bedre vilkår for samdrifter vil kunne øke grunnlaget for nye investeringer i jordbruket og redusere behovet for overføringer. Disse medlemmer merker seg at deltagere i samdrifter ikke får delta i ordningen med leie av melkekvote innenfor gjeldende tak på 750 tonn. Disse medlemmer viser også til at da det ble vedtatt et fritak for overproduksjonsavgift for produksjon på inntil 10 pst. utover tildelte kvoter for å øke melkeproduksjonen, gjaldt ikke dette for enkeltbruk som passerte et volum på 408 000 liter eller samdrifter som passerte 750 000 liter. Disse medlemmer mener dette er nok et eksempel på diskriminering av samdrifter og større bruk i Norge.

Disse medlemmer mener at maksimalkvoten for enkeltbruk og samdrifter bør heves og at det bør være en friere omsetning av melkekvote innenfor dagens geografiske rammer. Videre er det viktig å lette på de politiske restriksjoner som gjelder for samdriftsbruk, en bremsekloss for videre utvikling av landets mest fremtidsrettede melkeprodusenter.

Disse medlemmer mener at det er behov for modernisering av politikken for sauehold, og viser til at mangelen på lammekjøtt her i landet er godt dokumentert.

Et eksempel på at kjøttproduksjonen går ned, finner en i Valle kommune i Setesdal. Der er antallet vinterfåret sau halvert, fra 6 000 til 3 000 de siste 10 årene. En konsekvens er blant annet at kulturlandskapet gror igjen, og generasjonsskifter uteblir. Disse medlemmer mener at det å legge forholdene bedre

til rette for samdrift er en måte å få opp produksjonen av lammekjøtt på. Samdrifter har bidratt til en positiv utvikling innen melkeproduksjon. Disse medlemmer mener at tilsvarende er mulig også for sauehold.

Disse medlemmer viser til at sauebønder er avhengige av ulike typer tilskudd. Tilskuddet per dyr er delt opp i fem ulike intervaller. Har bonden over 300 dyr, faller støtten helt bort. Konsekvensen av dette er at bønder som ønsker å slå sammen besetningene, eller enkeltbønder som ønsker å vokse, mister tilskuddet for besetninger som overstiger 300 sau.

Disse medlemmer finner det underlig at støttesystemene er innrettet slik at det ikke er lagt til rette for besetninger over 300 sau. Disse medlemmer mener at enkeltbønder og samdrifter med over 300 sau også bør være omfattet av tilskuddsordningene. Når bøndene får stordriftsfordeler og samler besetningen under samme tak, vil de samlet motta mindre i tilskudd per sau, men likevel kunne komme bedre ut av det økonomisk på grunn av stordriftsfordelene.

Disse medlemmer mener forslaget vil sørge for at både bønder som ønsker å drive i mindre skala, og de som ønsker å samle driften ved større fjøs, vil kunne ha gode rammevilkår.

Kjøtt og egg

Komiteen merker seg at det i henhold til prognosene vil bli en underdekning av storfe- og lammekjøtt i 2011, og at det er et potensial for å øke disse produksjonene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at partene er enige om å styrke det grovfôrbaserte husdyrholdet gjennom økt produksjonstilskudd, og at målprisen til sau og lam økes i to omganger i avtaleperioden.

Flertallet registrerer videre at det er fastsatt nye offentlige krav om omlegging av konsumeggproduksjonen til nye driftssystemer fra 2012, som medfører store investeringer og høyere produksjonskostnader. For å gjenspeile kostnadene knyttet til denne omleggingen av driftssystemer i produksjonen, økes målprisen på egg, noe flertallet støtter.

Korn

Komiteen merker seg at korn har blitt prioritert i årets oppgjør, ved at det stimuleres til økt produksjon, og arealtilskuddet for korn økes for alle bruk opp til 800 da.

Komiteen viser til at partene er enige om å nedsette en partssammensatt arbeidsgruppe med mandat å gå igjennom frakttilskuddsordningene for korn og kraftfôr.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser videre til at det kompenseres for økning i gjødselprisene, målprisen for matkorn og førkorn er økt, prisnedskrivningstilskuddet er økt, og bevilgningen til stedsfrakttilskudd for kraftfôr er styrket. Flertallet har videre merket seg at det også er enighet om å innføre et tilskudd for beredskapslagring av såkorn, noe flertallet støtter.

Beitebruk

Komiteen ser det som viktig å stimulere til mer beiting for å ta i bruk norske ressurser til matproduksjon, og viser til at dette bidrar til å vedlikeholde kulturlandskapet ved å holde det åpent. Beitebruk er også positivt for en rekke plantearter.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, har merket seg at investeringsstøtte til organisert beitebruk har økt med 5 mill. kroner til 11 mill. kroner i 2011.

Ammeku

Komiteen viser til at storfekjøttproduksjon basert på ammeku er viktig for å opprettholde et tilstrekkelig volum i kjøttproduksjonen, og er kjent med at ammeku nå utgjør om lag 23 pst. av totalt antall kyr i Norge. Komiteen mener at ammeku er viktig for å opprettholde et åpent kulturlandskap, og at den også kan være et alternativ til sau i områder der det er stor fare for tap av beitedyr til rovdyr. Komiteen er opptatt av at det fortsatt må stimuleres til hold av ammeku her i landet.

Økologisk produksjon

Komiteen har merket seg at det ble omsatt økologiske matvarer for nær 1,2 mrd. kroner i 2010. Videre vises det til at det fra 2009 til 2010 var en økning i antall dyr for alle dyreslag, og at det forventes at både omlagt areal og dyretall for økologisk produksjon vil øke også i 2012.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at målene for økologisk produksjon langt fra er nådd. Dersom en målsetting om 15 pst. økologisk forbruk innen 2020 skal oppnås, vil det medføre en total avlingsnedgang på ca. 10 pst. Disse medlemmer viser til at en slik avlingsnedgang ytterligere vil hindre oppnåelse av målene om en økt totalproduksjon i Norge. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen i den nye landbruksmeldingen, som vil vise retning for norsk landbruk frem mot 2020, vil beskrive og drøfte økologisk jordbruk i et helhetlig perspektiv. Det er viktig at de virkemidler og mål som settes, er realistiske.

Disse medlemmer mener tallene tyder på at de målsettinger og de virkemidler som i dag er valgt, ikke er realistiske.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at målet om at 15 pst. av matproduksjon skal være økologisk, langt fra er nådd. Dette medlem mener at det ikke er realistisk å nå denne målsettingen uten sterke og mer målrettede virkemidler.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av virkemidlene til økologisk landbruk. Gjennomgangen skal være ferdig innen neste års jordbruksoppgjør.»

Jordlova

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til forslag om å oppheve det generelle forbudet mot å dele landbruks-eiendom, jf. Innst. O. nr. 43 (2005–2006). Ett mål med å oppheve delingsforbudet er å gi bonden større mulighet til å skape verdier og inntekter på eget bruk.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovens bestemmelser om delingsforbud.»

Landbruksbyråkrati

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at det er et betydelig potensial for forenkling og avbyråkratisering i jordbrukspolitikken, og viser til Stortingets behandling av Dokument nr. 8:43 (2007–2008) om tiltak for å redusere landbruksbyråkratiet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen fortsatt ikke har gitt en helhetlig oppstilling over landbruksbyråkratiet slik næringskomiteen i flere runder etterlyste i sin behandling av Dokument nr. 8:43 (2007–2008). Disse medlemmer viser til at antall byråkrater øker mens antall bønder går ned, og til at enkelte anslag peker på totale byråkratikostnader på nærmere 4 mrd. kroner. Disse medlemmer mener det er sentralt at ressurser avsatt til jordbrukspolitiske formål blir brukt effektivt.

Disse medlemmer vil derfor fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2012 komme med en strategi for avbyråkratisering av landbruket.»

Lokal produksjon

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at å sikre trygg mat, god dyrevelferd og å fremme helse, kvalitet, miljø- og forbrukerhensyn langs hele produksjonskjeden, står sentralt i norsk landbrukspolitikk. Et aktivt landbruk i hele landet skaper muligheter for utvikling av matspesialiteter, noe som er viktig også for andre næringer, som næringsmiddelindustrien og reiselivet. Flertallet ser det som viktig at nasjonale og regionale konkurransefortrinn skaper nye muligheter til næringsutvikling med utgangspunkt i landbrukets ressurser.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, ser det derfor som positivt at det også i årets jordbruksavtale settes av midler til lokalmatprogrammet, som har som mål å bidra til økt verdiskaping i primærproduksjonen gjennom å bidra til utvikling, produksjon, kommersialisering og salg av norske matspesialiteter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at satsing på lokal produksjon av mat og drikke vil være avgjørende for fremtidens landbruk, reiselivsnæringen og ikke minst for levende og aktive bygdesamfunn i hele landet. Regelverket knyttet til produksjon, distribusjon og servering er ofte en hemske for at produsenter skal lykkes. Disse medlemmer vil stimulere til en renessanse for norsk matkultur, blant annet ved å øke satsingen på geografisk opprinnelsesmerking og liberalisering av regelverket for foredling av mat på egen gård, uten at det går ut over mattrykgheten.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tillate demonstrasjonssalg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller i tilknytning til disse.»

«Stortinget ber regjeringen oppheve alle produksjonsreguleringer (som for eksempel melkekvoter) dersom foredlingen skjer på egen gård.»

Målpriser

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det er grunn til å utvise forsiktighet med å velte en for stor del av kostnadene ved jordbruksoppkjørene over på forbruker. Økte priser rammer sosialt ulikt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at siden regjeringen Stol-

tenberg tok over i 2005 og har fremforhandlet jordbruksoppkjørene for årene 2006–2011, har målprisene økt med over 3 600 kroner. Disse medlemmer ser med bekymring at det nok en gang er forbrukeren som må ta regningen for regjeringens mislykkede landbrukspolitikk.

Disse medlemmer stiller seg kritiske til at resultatet av jordbruksoppkjøret foreligger etter at årets lønnsforhandlinger er avklart. Dette medfører at årets lønnsvekst for folk flest i stor grad er spist opp av økte målpriser på mat. Disse medlemmer stiller seg kritiske til den manglende forutsigbarhet dette medfører for forbruker.

Nasjonal matproduksjon

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at dagens produksjonsbegrensninger er et hinder for å nå regjeringens mål for større nasjonal matproduksjon. Dagens landbrukspolitikk legger opp til en bruksstruktur som landbruks- og matminister Lars Peder Brekk betegnet i Stortingets spørretime 6. april 2011 som alt fra «hobbypreget produksjon til bedrifter med millionomsetning».

Regjeringens mål om høyere matproduksjon er etter disse medlemmers oppfatning ikke reell, da støtte- og tilskuddssystemet er bygd opp slik at man ikke likebehandler store og små bruk.

Disse medlemmer viser til oppslag i Nationen 6. juni 2011 hvor det fremgår at Danone-gruppens norske avdeling ønsket å produsere egen melk. Danone-gruppen hadde planer om ett melkebruk med en kapasitet på årlig produksjon med rundt 1 000 til 1 200 kyr som i første omgang ville kunne gi 8 millioner liter melk årlig. Dette fikk de ikke gjøre da det ikke er anledning til å bygge opp en slik produksjon innenfor dagens regelverk. Disse medlemmer registrerer at det er skattebetalerne og forbrukerne som må ta regningen for den mislykkete landbrukspolitikken til regjeringen Stoltenberg II.

Frakttilskudd

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at det ikke er gjort endringer for innfrakttilskuddet for kjøtt, og posten blir stående med ca 130 mill. kroner. Omleggingen av ordningen for innfrakttilskudd for kjøtt medfører at gjennomsnittlig frakttilskudd pr kilo som omfattes av ordningen, vil bli mellom 1,25 -1,50 kr/kg.

Disse medlemmer mener tallene fremstår som urimelig høye som refusjon for deler av transportkostnadene og ber staten i forbindelse med fremleggelsen av neste års statsbudsjett finne en løsning som medfører at hele eller deler av dette beløpet kan utbetales aktuelle bønder direkte.

Disse medlemmer mener det bør tilstrebes en mer ubyråkratisk måte å utligne fraktutgifter på.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen endre regelverket for samdrifter, slik at fleksibiliteten blir større og at mulighetene for en variert og allsidig bruksstruktur blir bedre.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen oppheve de geografiske begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter, samt kvotetaket.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen om å intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovens bestemmelser om delingsforbud.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2012 komme med en strategi for avbyråkratisering av landbruket.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen tillate demonstrasjonssalg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller i tilknytning til disse.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen oppheve alle produktionsreguleringer (som for eksempel melkekvoter) dersom foredlingen skjer på egen gård.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at bo- og driveplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves.

Forslag 9

Jordbruksoppgjøret for 2011 bifalles ikke.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen om å fremme forslag om overføringer til landbruket på linje med andre utgifter som fremmes i statsbudsjettet.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2012 konkretisere hvilke skatter og avgifter landbruket blir ilagt som næring.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2012 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen oppheve alle produktionsreguleringer, som for eksempel melkekvoter, dersom foredlingen skjer på egen gård.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.

Forslag fra Høyre:

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av jordbruksoppgjøret til å følge kalenderåret, og sørge for at de rammevilkårene som ikke kan fastlegges for lengre perioder, kommer inn som en del av den årlige budsjettprosessen. Oppgjøret for 2010 videreføres som en overgangsordning ut budsjettåret 2011 med de endringer som gjøres i revidert nasjonalbudsjett for 2011.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om tiltak som kan gi bønder større muligheter for å eie arealer de leier, samt fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at boplikt og prisregulering av landbrukseiendommer kan opphøre.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen gjennom jordbruksoppgjøret legge til rette for at bøndernes inntekt får samme kronemessige utvikling som andre grupper i samfunnet.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av virkemidlene til økologisk landbruk. Gjennom-

gangen skal være ferdig innen neste års jordbruksoppgjør.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2011 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med	
		fra kr 1 083 153 000 til kr 1 197 209 000	114 056 000
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i> , reduseres med	
		fra kr 197 900 000 til kr 178 877 000	19 023 000
	71 (Ny)	Tilskudd til erstatninger m.m., <i>overslagsbevilgning</i> , bevilges med	33 000 000
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med	
		fra kr 7 810 119 000 til kr 7 794 242 000	15 877 000
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , reduseres med	
		fra kr 211 230 000 til kr 206 501 000	4 729 000
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med	
		fra kr 1 751 704 000 til kr 1 654 277	97 427 000
Inntekter			
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50 (Ny)	Tilbakeføring fra skadefondet for landbruksproduksjon, bevilges med .	10 000 000
	70	Tilbakebetalte tilskudd til reguleringsanlegg, bevilges med	2 025 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte jordbruksavtalen, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2012.

Oslo, i næringskomiteen, den 14. juni 2011

Terje Aasland
leder

Arne L. Haugen
ordfører

Vedlegg

**Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til Stortinget
v/ekspedisjonskontoret, datert 7. juni 2009**

**Feil i proposisjon til Stortinget om jordbruksopp-
gjøret 2011**

Jeg viser til Prop. 126 S fra Landbruks- og matdepartementet om Jordbruksoppjøret 2011 – endringer i statsbudsjettet 2011 m.m.

I tabell 8.3 *Omdisponeringer og endringer i 2011* er det ved en inkurie falt ut et tall på 15,0 mill. kroner i justert budsjett 2011 på post 50.12. Dette får konsekvenser for bevilgningsbehovet på post 50 i 2011 i samme tabell, og dermed også for forslag til vedtak i Romertall I for Kap. 1150 post 50. Riktig forslag til vedtak skal være:

I

I statsbudsjettet for 2011 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med fra kr 1 083 153 000 til kr 1 197 209 000	114 056 000

Vedlagt følger opprettet versjon av tabell 8.3 samt hele forslaget til vedtak.

Tabell 8.3 Omdisponeringer og endringer i 2011, mill. kroner

Kapittel 1150 Post	Benevning	Budsjett 2011	Omdisp. 2011	Justert budsjett 2011	Disp. av overførte midler i 2011
50.11	Tilskudd til LUF	1 045,153	137,056	1 182,209	
50.12	Tilskudd til skadefondet for landbruket	38,000	-23,000	15,000	
50	Fondsavsetninger	1 083,153	114,056	1 197,209	
70.11	Avsetningstiltak	18,900	0,000	18,900	
70.12	Tilskudd til råvareprisutjevningsordningen m.v.	179,000	-19,023	159,977	3,823
70	Markedsregulering, kan overføres	197,900	-19,023	178,877	3,823
71	Tilskudd til erstatninger m.m. (overslagsbevilgning - ny)		33,000	33,000	
73.11	Tilskudd til norsk ull	138,000		138,000	
73.13	Pristilskudd melk	564,000		564,000	
73.15	Pristilskudd kjøtt	654,500		654,500	
73.16	Distriktstilskudd egg	8,500		8,500	
73.17	Distrikts- og kvalitetstilsk. på frukt, bær og gr.sak.	74,300		74,300	
73.18	Frakttilskudd	314,200		314,200	
73.19	Tilskudd til prisnedskrivning av korn	407,700		407,700	
73.20	Tilskudd til matkorn	86,300		86,300	
73.21	Tilskudd til potetsprit og potetstivelse	36,000		36,000	
73	Pristilskudd (overslagsbevilgning)	2 283,500	0,000	2 283,500	
74.11	Driftstilskudd, melkeprod. og spes.kjøttprod.	1 188,300	-3,300	1 185,000	
74.14	Produksjonstilskudd, husdyr	2 229,200	-4,014	2 225,186	19,388

Kapittel 1150 Post	Benevning	Budsjett 2011	Omdisp. 2011	Justert budsjett 2011	Disp. av overførte midler i 2011
74.16	Beitetilskudd	698,600	-2,600	696,000	
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 133,019	4,546	3 137,565	
74.19	Tilskudd til regionale miljøprogram	410,000	3,051	413,051	
74.20	Tilskudd til økologisk landbruk	137,000	-12,700	124,300	
74.22	Tilskudd til miljøv. spredemåter husdyrgjødsel	14,000	-0,860	13,140	
74	Direkte tilskudd, kan overføres	7 810,119	-15,877	7 794,242	19,388
77.11	Tilskudd til dyreavl m.m.	87,270	0,000	87,270	
77.12	Tilskudd til planteavl m.m.	7,520	1,400	8,920	
77.13	Tilskudd til forsøksringer og forskning	47,500	-5,829	41,671	5,529
77.14	Tilskudd til pelsdyrforlag	23,200	0,000	23,200	
77.15	Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	35,740	-0,300	35,440	
77.17	Tilskudd til fruktlager	10,000	0,000	10,000	
77	Utviklingstiltak, kan overføres	211,230	-4,729	206,501	5,529
78.11	Tilskudd til avløsning for ferie/fritid	1 165,569	-67,092	1 098,477	32,523
78.12	Tilskudd til avløsning ved sykdom m.v.	186,300	-15,300	171,000	
78.13	Medlemsavgift til folketrygden	130,800	0,000	130,800	
78.14	Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket	88,000	0,000	88,000	
78.15	Tilskudd til øvrige velferdstiltak	79,000	-9,000	70,000	
78.16	Tilskudd til tidligpensjonsordning	102,035	-6,035	96,000	
78	Velferdsordninger, kan overføres	1 751,704	-97,427	1 654,277	32,523
SUM KAPITTEL 1150		13 337,606	10,000	13 347,606	61,263
Kapittel 4150:					
50	Tilbakeføring fra skadefondet for landbruksproduksjon (ny)		10,000	10,000	
70	Tilbakebetalt tilskudd reguleringsanlegg		2,025	2,025	
85	Markedsordningen for korn	53,150		53,150	
SUM KAPITTEL 4150		53,150	12,025	65,175	
SUM KAPITTEL 1150 OG KAPITTEL 4150		13 284,456	-2,025	13 282,431	

Vedlegg

FORSLAG TIL VEDTAK OM JORDBRUKSOPPGJØRET 2011 – ENDRINGER I STATSBUJSJETTET FOR 2011 M.M.

I

I statsbudsjettet for 2011 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med fra kr 1 083 153 000 til kr 1 197 209 000	114 056 000
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 197 900 000 til kr 178 877 000	19 023 000
	71 (ny)	Tilskudd til erstatninger m.m., <i>overslagsbevilgning</i> , bevilges med	33 000 000
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 7 810 119 000 til kr 7 794 242 000	15 877 000
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , reduseres med 4 729 000 fra kr 211 230 000 til kr 206 501 000	4 729 000
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 1 751 704 000 til kr 1 654 277	97 427 000

Inntekter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50 (ny)	Tilbakeføring fra skadefondet for landbruksproduksjon, bevilges med	10 000 000
	70	Tilbakebetalte tilskudd til reguleringsanlegg, bevilges med	2 025 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte jordbruksavtalen, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2012.

